

OHJAUKSEN POLULLA

Ryhmäohjausprosessin kehittäminen
opistovuosi oppivelvollisille -koulutuksessa

Mikkola Jaakko

Opinnäytetyö

Sosiaalian koulutus
Sosionomi (AMK)

2024

Sosiaalialan koulutus
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Jaakko Mikkola	Vuosi	2024
Ohjaaja(t)	Seija Järvi		
Toimeksiantaja	Ranuan kristillinen kansanopisto		
Työn nimi	Ohjauksen polulla, Ryhmäohjausprosessin kehittäminen opistovuosi oppivelvollisille -koulutuksessa		
Sivumäärä	61 + 44		

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ja tukea Ranuan kristillisen kansanopiston ryhmäohjaustunteja tukevia käytäntöjä ja toimintamalleja, jotta ohjaus olisi yhtenäisempää ja paremmin opiskelijoiden tarpeisiin vastaavaa. Tavoitteena oli luoda opas, joka tukee opettajia ryhmäohjaustuntien tavoitteellisessa suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi haluttiin selkeyttää polkuohjaajan tehtävää ja vahvistaa opettajien yhteistyötä ohjausprosessissa.

Tietoperustassa käsiteltiin ohjausprosessin keskeisiä käsitteitä, kuten ryhmä- ja yhteisöohjausta, ryhmäprosessien vaiheita sekä ryhmädynamiikan vaikutusta opiskelijoiden hyvinvointiin. Opinnäytetyössä hyödynnettiin kansanopistojen opetussuunnitelmaa ohjaavana viitekehyksenä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kehittämispainotteista lähestymistapaa. Aineisto kerättiin fokusryhmähaastatteluilla ja idea- ja suunnittelupajassa, joissa opettajat ja ohjaajat keskustelivat ohjausprosessin kehittämistarpeista. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Keskeiset tulokset osoittivat, että polkuohjaajien roolit ja vastuut kaipasivat selkeyttämistä, ja ohjaustuntien sisällöissä oli epä johdonmukaisuuksia, jotka haittasivat tavoitteiden saavuttamista. Tuloksena kehitetty opas tarjoaa konkreettisia työkaluja ryhmäohjaustuntien johdonmukaiseen ja suunnitelmalliseen toteuttamiseen sekä tukee opettajia ryhmäohjaustuntien tavoitteiden saavuttamisessa.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää Ranuan kristillisen kansanopiston lisäksi muissa oppilaitoksissa, joissa pyritään parantamaan ohjauksen laatua ja kehittämään ryhmäohjausprosesseja. Opinnäytetyön tuottama opas on käytännön työkalu, joka tukee ohjausprosessien tavoitteellista kehittämistä.

Avainsanat:	kansanopistot, kehittämisprojektit, opettajat, opetussuunnitelmat, oppivelvollisuus, ryhmäohjaus
Muita tietoja	Työhön liittyy toimeksiantajalle toimitettu opas ohjaustuntien kehittämiseen

Degree Program in Social Service
Bachelor of Social Services

Author	Jaakko Mikkola	Year	2024
Supervisor(s)	Seija Järvi		
Commissioned by	Ranua Christian Folk High School		
Title	On the Path of Guidance: Developing the Group Guidance Process in the Preparatory Education for Students in Compulsory Education.		
Number of pages	61 + 44		

The purpose of this thesis was to develop and support practices and models that enhance group guidance sessions at Ranua Christian Folk High School, ensuring that the guidance is more cohesive and better meets the needs of the students. The goal was to create a guide that aids teachers in the goal-oriented planning and execution of group guidance sessions. Additionally, the aim was to clarify the role of the group guide and strengthen teacher collaboration in the guidance process.

The theoretical foundation addressed key concepts of the guidance process, such as group and community guidance, the phases of group processes, and the impact of group dynamics on student well-being. The curriculum of folk high schools was used as a guiding framework in the thesis. A development-focused approach was employed as the research method. Data was collected through focus group interviews and an idea and planning workshop, where teachers and guides discussed the development needs of the guidance process. The data was analyzed using qualitative content analysis.

The key findings indicated that the roles and responsibilities of group guides needed clarification, and there were inconsistencies in the content of the guidance sessions, which hindered the achievement of goals. The resulting guide provides concrete tools for the consistent and planned implementation of group guidance sessions and supports teachers in achieving the objectives of the sessions.

The results of this thesis can be utilized not only at Ranua Christian Folk High School but also in other institutions aiming to improve the quality of guidance and develop group guidance processes. The guide produced through this thesis is a practical tool that supports the goal-oriented development of guidance processes.

Keywords: Folk high schools, development projects, teachers, curricula, compulsory education, group guidance

Special remarks The thesis includes a guide submitted to the commissioner for the development of guidance sessions. For example, the thesis includes a guide for developing well-being at work submitted to the commissioner

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KANSANOPISTOJEN OPPIVELVOLLISILLE SUUNNATUN VAPAAN SIVISTYSTYÖN KOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMA	7
2.1 Koulutuksen tehtävä, tarkoitus ja tavoite	7
2.2 Koulutuksen rakenne ja laajuus	8
2.3 Paikallinen opetussuunnitelma	10
3 OHJAUS OPPILAITOSYHTEISÖSSÄ	13
3.1 Ohjauksen määrittelyä	13
3.2 Opiskelijan ohjaus ja tuki	15
3.3 Hyvän ohjauksen kriteerit osana ohjaussuunnitelmaa	17
3.4 Ohjausprosessi	19
3.5 Yhteisö- ja ryhmäohjaus	22
3.6 Ryhmätoimintaan vaikuttavat tekijät.....	24
3.7 Ohjauksen tavoitteellisuus.....	25
4 MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS	28
4.1 Tarkoitus ja tavoitteet.....	28
4.2 Toimeksiantajan kuvaus:	28
4.3 Kehittämispainotteisen opinnäytetyön lähestymistapa	29
4.4 Kehittämistoiminnan konstruktivistinen malli	32
4.5 Fokusryhmähaastattelu aineistonhankinta menetelmänä	34
4.6 Fasilitointi ryhmäprosessissa	35
4.7 Eettiset lähtökohdat ja luotettavuuden tarkastelu	36
5 OPPAAN KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS.....	39
5.1 Ideointivaihe	39
5.2 Fokusryhmähaastattelu	41
5.3 Idea- ja suunnitelupaja.....	44
5.4 Oppaan sisältö ja rakenne.....	48
5.5 Oppaan käyttö ja vaikutukset	49
6 POHDINTA	51
6.1 Johtopäätökset.....	51
6.2 Jatkokehittämisasiheet	53

6.3 Oman oppimisen pohdinta.....	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Olen valmistunut merkonomiksi 2007 ja lähihoitajaksi 2010. Lähihoitajaksi valmistumiseni jälkeen olen saanut työskennellä Ranuan kristillisessä kansanopistossa vuodesta 2010. Näiden tutkintojen sekä työkokemukseni kautta olen saanut kokemusta ohjaamisesta ja sen merkityksestä. Työskentely Ranuan kristillisessä kansanopistossa ja sosionomi koulutukseni Lapin ammattikorkeakoulussa on vahvistanut ammatillista kasvuani, ja tämä opinnäytetyö on osa tätä kehitysprosessia.

Ranuan kristillinen kansanopisto on internaatti, jossa 134 opiskelijaa suorittaa vuoden mittaisia pitkiä linjoja. Oppivelvollisuuden uudistusten myötä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on ollut mahdollisuus tarjota opistovuosi oppivelvollisille koulutusta. Uudistuksen yhteydessä Ranuan opiston opetussuunnitelmat uudistettiin. Opettajien ryhmäohjaustunnit lisääntyivät ja vastuu oman ryhmän tavoitteellisesta ohjauksesta kasvoi.

Opinnäytetyöni sai alkunsa syksyllä 2023, kun opettajien keskusteluissa tuotiin esille tarve kehittää ohjaustuntien sisältöä sekä tukea opettajia ohjaustehtävissä. Oma työkokemukseni ja koulutustaustani herättivät kiinnostukseni tämän aiheen kehittämiseen. Opettajat tarvitsevat tukea ryhmäyttämiseen sekä oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Lisäksi luokanohjaajan roolia ja tehtäviä tulisi täsmentää koulunkäynnin tukemisessa (Markkanen ym. 2022, 151, 153.)

Opistossa ohjaustuntien tavoitteet perustuvat valtakunnallisen opetussuunnitelmasta asetettujen tavoitteiden pohjalle. Ilman näitä tavoitteita ohjausta ei voida toteuttamaan yhdenvertaisesti. Tavoitteet, jotka nousevat valtakunnallisen opetussuunnitelman sisällöistä käsitellään luvussa 2. Näiden tavoitteiden avaaminen on ollut keskeinen osa tätä opinnäytetyöprosessia.

Opinnäytetyöni keskittyy ohjaustuntien sisältöjen kehittämiseen ja opettajien tukemiseen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Ranuan kristillisen kansanopiston ryhmäohjaajille käytännön työkalu ohjausprosessin tukemiseen.

2 KANSANOPISTOJEN OPPIVELVOLLISILLE SUUNNATUN VAPAAN SIVISTYSTYÖN KOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

2.1 Koulutuksen tehtävä, tarkoitus ja tavoite

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämänhallintataitoja ja antaa valmiuksia tulevaisuuteen ja itsensä kehittämiseen. (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998/632 § 7 a:25 a). Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia siihen asti, kun he täyttävät 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on suorittanut ylioppilas tai ammatillisen tutkinnon. Peruskoulun jälkeen oppivelvollisuutta voi myös suorittaa kansanopiston vapaassa sivistystyössä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan. (Oppivelvollisuuslaki 2020/1214 § 1:1–4.)

Oppivelvollisen huoltajalla on valvontavastuu ja hänen on huolehdittava, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulutuksen järjestäjien tehtävä puolestaan on seurattava, että oppivelvollisten opintojen edistymistä ja ilmoitettava huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee ohjata ja valvoa, että oppivelvollinen täyttää hakeutumisvelvollisuutensa peruskoulun jälkeiseen koulutukseen. Ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana ja päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy. (Oppivelvollisuuslaki 2020/1214 § 3:9–12.)

Kansanopiston oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen tavoitteena on varmistaa, että jokainen nuori kykenee siirtymään toiselle asteelle ja hänellä on valmiudet toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ja sitä kautta reitti työelämään. Opiskelijoiden opiskeluvälineitä tuetaan kansanopistossa siten, että oppivelvollisuusikäinen nuori löytää oman opiskelutyylinsä ja selkeyttää jatko-opiskelumahdollisuutensa. Koulutus on tarkoitettu erityisesti niille nuorille, jotka eivät ole löytäneet opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen ja jotka ovat

keskeyttäneet opintonsa toisella asteella. (Kansanopiston oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet, KOPS 2021.)

Kansanopiston oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2021 mukaan koulutuksen kohderyhmiä ovat erityisesti seuraavat:

- nuoret, jotka haluavat parantaa perustaitoja ja opiskeluvalmiuksia.
- nuoret, jotka haluavat selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan.
- nuoret, jotka ovat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksen tai lukion ja etsivät uutta suuntaa.
- nuoret, jotka tarvitsevat tukea elämänhallintavalmiuksien ja arjen taitojen vahvistamisessa.
- nuoret, jotka tarvitsevat hyvinvointinsa tukemista menestyäkseen toisen asteen opinnoissa.
- nuoret, jotka tarvitsevat oppimisympäristön, jollaista muilla koulutusmuodoilla ei ole tarjolla.
- nuoret, jotka hyötyvät yhteisöllisyydestä ja henkilökohtaisesta tuesta.

Kohderyhmän perusteella on hyvä tunnistaa, millaisesta opiskelijajoukosta on kysymys. Tieto auttaa suunnittelemaan ohjaustuntien sisältöjä kohderyhmän tarpeet huomioiden. Kun ymmärretään, millaisia opiskelijoita sisäoppilaitoksessa opiskelee ja millaisessa ympäristössä he toimivat, voidaan myös ohjaustuntien sisällöissä ja ohjausprosesseissa keskittyä tukemaan heidän elämänhallintataitojaan suunnitelmallisemmin ja paremmin.

2.2 Koulutuksen rakenne ja laajuus

Kansanopistokoulutuksen aikana opiskelijalle etsitään sopiva opintopolku tarjoamalla kansanopisto-opintojen ja valinnaisaineiden lisäksi lukion ja ammatillisen koulutuksen opintoja. Opinnoissa on mahdollisuus kurkistaa myös

ammattikorkeakouluopintoihin ja työelämään sekä korottaa peruskoulun arvosanoja. (KOPS 2021.)

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen vähimmäispituudeksi on määritelty 34 opiskelijaviikkoa (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998/632 § 7 a: 25 b). Opiskelijaviikoksi katsotaan yhden opiskelijan viiden työpäivän pituinen opiskelujakso, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia päivässä, jos opiskelujaksot jäävät tätä pidemmiksi tai lyhemmiksi, muutetaan työpäivät opiskelijaviikoiksi jakamalla työpäivien lukumäärä viidellä. (KOPS 2021.)

Koulutuksen laajuus ja opiskelijoiden suoritukset kuvataan opintopisteinä op. Opintopisteet antavat kokonaisvaltaisen kuvan osaamisen hankkimisesta ja opintoihin käytetystä ajasta, huomioiden myös opiskelijan itsenäisen työskentelyn. Yksi opintopiste vastaa opiskelijan noin 27 tunnin keskimääräistä työpanosta. Koulutuksen vähimmäispituuden ollessa 34 viikkoa opintoihin käytettävä aika on 1434 tuntia, joka opintopisteiksi muutettuna vastaa 53 opintopistettä. Kansanopiston ylläpitäjä päättää minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. (KOPS 2021.)

Opetussuunnitelman (KOPS 2024) perusteissa on määritelty osaamiskokonaisuuksien vähimmäisopintopistemäärät jotka ovat seuraavat:

- Arjen taidot ja elämänhallinta 4 op
- Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot 4 op
- Vuorovaikutus- ja viestintätaidot vähintään 4 op
- Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisutaidot 4 op
- Aktiivinen kansalaisuus 4 op
- Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot 4 op
- Valinnaiset suuntautumisopinnot

Vaikka lainsäädäntö asettaa koulutuksen minimikeston ja sisällölliset raamit, on tärkeää tarkastella, kuinka nämä vaatimukset käytännössä tukevat nuorten yksi-

löllisiä oppimisprosesseja. Opintojen henkilökohtaistaminen ja monipuolinen opintotarjonta ovat keskeisiä opiskelijoiden motivoimisessa ja heidän oppimistulostensa parantamisessa. Ohjausprosessissa sekä uuden valtakunnallisen opetussuunnitelman työstämisessä lukuvuonna 2023–2024 sisältöjä on pyritty kehittämään niin, että ne tukevat tätä periaatetta.

2.3 Opetussuunnitelman osaamistavoitteet

Koulutuksen ylläpitäjän tulee laatia paikallinen opetussuunnitelma yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä kansanopiston toimintaympäristö, paikallinen osaaminen ja erityisresurssit näiden lisäksi tulee huomioida paikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet ja elinkeino- ja kulttuurielämä. (KOPS 2021.)

Laajalla yhteistyöllä eri tahojen kanssa varmistetaan koulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin. Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, jotka kehittävät toimintakulttuuria, tukevat opiskelijan hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta. (KOPS 2021.)

Opetussuunnitelmassa voi ilmetä oppilaitoksen arvopohja. Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa Ranuan opistolle on kuitenkin määritelty sille kuuluvat osaamistavoitteet ja arvioinnin kohteet, eikä arvopohjaan liittyviä osaamistavoitteita tai arvioinnin kohteita ole sisällytetty näihin osaamiskokonaisuuksiin. Arvopohjaan liittyvät sisällöt kuuluvat paikallisen opetussuunnitelman osioihin, jotka tukevat opiston kristillisiä arvo- ja kasvatuseriaatteita.

Ranuan kristillisen kansanopiston opetussuunnitelmassa ohjaustuntien osaamistavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat sisällytettynä opiskelu-, itsetuntemus-, ja työelämätaitojen sekä opiskelu- ja urasuunnittelutaitojen osaamiskokonaisuuksiin. Taulukossa 1 on eriteltynä keskeiset

osaamistavoitteet ja arvioinnin kohteet, jotka toteutetaan opetussuunnitelmassa ohjaustuntien sisällä. (Eperusteet 2024.) On keskeistä, että opetussuunnitelman tavoitteet on avattu ja ne tukevat ohjaustuntien osaamistavoitteita. Myös arvioinnin kohteet on yhtä tärkeä tunnistaa, jotta pystytään arvioimaan osaamistavoitteiden täyttymistä, kun arvioidaan ohjaustuntien opintokokonaisuutta. Kokonaisuuksien avaaminen on keskeinen osa kehittämistehtävää, jotta tavoitteet joita sille on asetettu voidaan saavuttaa.

Taulukko 1. Valtakunnalliset osaamistavoitteet ja arvioinnin kohteet ohjaustuntien sisällä. (Eperusteet 2024.)

Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot	
Osaamistavoitteet	Arvioinnin kohteet
<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja itselleen sopivia opiskelutapoja ja huomioida ne oman opiskelunsa suunnittelussa laatia opinnoilleen henkilökohtaisen opinto- ja urasuunnitelman ja seurata suunnitelman toteutumista säännöllisesti yhdessä oman opettajan ja/tai opinto-ohjaajan kanssa hahmottaa oman opinto- ja urapolkunsu toisella asteella ja sen jälkeen ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opintojensa suunnittelussa ja suunnitelman toteutumisen seurannassa hyödyntää te-palveluja: etsiä avoimia työpaikkoja, ilmoittautua työnhakijaksi ja työvoimakoulutukseen. 	<ul style="list-style-type: none"> opiskelija osaa tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan ja vahvuuksiaan opiskelija osaa tehdä opintojaan ja uraansa koskevia valintoja hankkimalla itselleen työssäoppimispaikan opiskelija osallistuu työssäoppimisen ohjaukseen opiskelija osaa tehdä opintojaan ja uraansa koskevia valintoja opiskelija osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa opiskelija osallistuu opetukseen henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti opiskelija osaa valmistautua opiskelu- ja työpaikan hakuun ja oman osaamisensa esittelyyn
Opiskelu-, itsetuntemus-, ja työelämätaidot	
Osaamistavoitteet	Arvioinnin kohteet
<ul style="list-style-type: none"> hankkia tarvitsemaansa tietoa ja suhtautua siihen kriittisesti toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä työskennellä erikokoisissa ryhmissä aktiivisesti ja rakentavasti toimia digitaalisessa toimintaympäristössä jatko- 	<ul style="list-style-type: none"> havainnoida omaa toimintaansa saamansa palautteen perusteella ja nimetä omia vahvuuksiaan sekä asettaa itselleen tavoitteita suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään. hankkia tarvitsemaansa tietoa ja

<p>opinnoissa, työelämässä ja laajemmin yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää sosiaalista mediaa jatko-opinnoissa, jatkuvassa oppimisessa ja työelämässä • havainnoida omaa toimintaansa saamansa palautteen perusteella ja nimetä omia vahvuuksiaan sekä asettaa itselleen tavoitteita • noudattaa työelämän keskeisiä pelisääntöjä ja toimintatapoja • suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään. 	<p>suhtautua siihen kriittisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä työskennellä erikokoisissa ryhmissä aktiivisesti ja rakentavasti.
--	--

Kokonaisuuksissa vahvistetaan opiskelijan omaa identiteettiä oppijana ja minäpystyvyyden käsitystä, joka mahdollistetaan oppimisympäristön muutoksella. Tarkoituksena on myös vahvistaa peruskoulun päättäneiden nuorten opiskeluvalmiuksia toisen asteen opintoja varten ja tavoitteena löytää oppivelvollisuusikäisen nuoren oma oppimis- ja urapolku, jolla nuori motivoituu jatko-opintoihin. Kokonaisuuteen sisältyy henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kuuluu opiskelun lisäksi opiskelijan ohjaus, opiskeluhuolto sekä ohjattu asuminen. (Eperusteet 2024.)

3 OHJAUS OPPILAITOSYHTEISÖSSÄ

3.1 Ohjauksen määrittelyä

Ohjauksen määrittelyjä on monenlaisia, jollekin se voi olla yksittäisen ohjaustuokion vetämistä ja toiselle taas kokonaisvaltaista kasvattajana toimista. Ohjaajuus määrittyy helposti sen mukaan, millaisia kokemuksia meillä on ohjaajana toimimisesta. Ohjausta määrittää myös ympäristö, jossa ohjaus tapahtuu ja kohderyhmä, joiden kanssa toimitaan. Ohjaamiseen kuuluu erilaiset ohjaustilanteet, jotka ovat pääasiassa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Ohjaamista tulee lähestyä kokonaisvaltaisesti, jolloin se ei määrity vain yksittäisen ohjaustilanteen vetämisenä, vaan se on myös ihmisen kohtaamista, kuuntelua, vuorovaikutusta, keskustelua, kohtaamista, läsnäoloa ja kasvatuksellista tukea. (Kalliola, Kurki, Salmi, & Tamminen-Vesterbacka 2010, 8–9.)

Osa ammateista koostuu pelkästään vain ohjauksesta ja osassa se on vain osa sitä. (Kalliola ym. 2010. 8). Ohjausta toteutetaan uraohjaksena, ammatinvalinnan ohjauksena, Hops-ohjauksena, työharjoittelun ohjauksena, työn ohjauksena, opinnäytteen ohjauksena. Näiden lisäksi käytetään mentorointia ja valmennusta, joissa käytetään samanlaisia työtapoja ja tavoitteita. Ohjaus on ennen kaikkea vuorovaikutusta, yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ-, tai ongelmanratkaisuprosesseja sellaisilla tavoilla ja keinoilla, että ohjattavan toimijuus vahvistuu. (Vehviläinen 2014, 5, 12.)

Ohjausprosessit ovat usein pitkäkestoisia kasvu- ja oppimisprosesseja, joita syntyy usein erilaisten koulutuksen ja nivelvaiheen siirtymien ja valintatilanteissa. Vaikka prosessit ovat yksilöllisiä ja henkilökohtaisia, kannatta ohjausta tarkastella yhteistyönä ja sosiaalisena käytäntönä, jossa sitä ennen kaikkea jäsenetään yhteisen jaetun kielen ja yhteisten kulttuurien merkitysten avulla. Tälle prosessille voidaan hahmottaa alku, loppu, kesto ja jonkinlainen kehityskaari. Ohjaajan keskeisenä tehtävänä on hahmottaa tämä prosessi. (Vehviläinen 2014, 12–14.)

Onnismaa, Pasanen & Spangar (2000a, 6–7) mukaan ohjauksen kohteena voi olla yksilö, ryhmä tai laajempi yhteisö. Määritelmät poikkeavat toisistaan sen mukaan korostetaan työmenetelmissä itse työmenetelmää, ohjaajan ja ohjattavan välistä vuorovaikutus suhdetta vai itse prosessia johon ohjauksella pyritään vaikuttamaan. Vehviläinen puolestaan (2014) tarkastelee ohjausta kolmen toimijatasoon: yksilön, työskentelevien ryhmien sekä erilaisten yhteisöjen ja organisaatioiden kannalta. Yksilötasolla tarkoitetaan henkilökohtaista ohjausta, joka tapahtuu kahdenvälisissä suhteissa. Opiskelijaryhmä tai muu vertaisryhmä voidaan ajatella myös ohjauksen toimijaksi. Yhteisö- ja organisaatiotason ohjauksessa yhteisö huolehtii keskeisistä ohjausprosesseista, tukee, hahmottaa ja kuvaa yhdessä virallisia ja puolivirallisia järjestelyitä, rakenteita ja toimijaa. (Vehviläinen 2014, 14–15.)

Ohjauksessa ei ole kysymys puutteen, vamman, tai sairauden diagnosoinnista tai hoitamisesta, eikä sillä ole tavoitetta opettaa tai antaa opetuksia, jotka johtaisivat muutokseen asiakkaan tilanteissa. Lähtökohdaksi muodostuu vuorovaikutustoimintojen ja asetelmien tuottaminen niin, että ohjattava tulee kuulluksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi sekä pääsee eteenpäin. Näin luodaan mahdollisuuksia, jotka ohjausdialogin ja toimintojen kautta avautuvat ja asioita aletaan tehdä ja nähdä toisin. (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000a, 7.)

Ohjaus on tietoista pedagogiikka, joka edellyttää sitä, että ohjaaja voi harkita, mitkä toimintatavat kulloinkin ovat pedagogisesti suositumpia ja joilla vahvistetaan ohjattavan toimijuutta. Tarkoituksena on, että ohjattavan toimintamahdollisuudet laajenevat ja haetaan keinoja, jotka auttavat tunnistamaan omat tietonsa, taitonsa ja voimavaransa, arvioimaan oman toimintatapansa toimivuutta sekä harjoittelemaan uusia tapoja ja osallisuutta. (Vehviläinen 2014, 14–15.)

Vehviläinen (2024, 25–27) toteaa, että käytännön toimijuutta voidaan tukea kumppanuudella, dialogisuudella ja läpinäkyvyydellä. *Kumppanuudessa* ohjattava ja ohjaaja muodostavat kumppanuussuhteen, jossa toteutuu molemmin puolinen yhteistyösuhde, kunnioitus, luottamus sekä neuvotteleva toimintatapa ja molempien oikeus tuoda omat näkemyksensä ja päämääränsä esille. *Dialogissa* yhteisen kohteen ja tavoitteen näkökulmasta etsitään perusteltuja näke-

myksiä, joita ilmaistaan yhdessä rakentavassa hengessä. Dialogisuuteen pyrkiminen muovaa vuorovaikutusta sellaiseen suuntaan, joka edistää ohjauksen päämääriä ja mahdollistaa reflektion eli oman ajattelun perusteita muovaavan pohdinnan. *Läpinäkyvyydessä* tehdään näkyväksi se, millainen prosessi on työskentelyn kohteena, millainen vaihe on menossa ja mitä toimija on kulloinkin meneillään. Keskeisenä pyrkimyksenä läpinäkyvyydessä on tavoitteiden, toimintatapojen ja pelisääntöjen puheeksi ottaminen ja huolehtiminen, että ohjauksen osapuolet löytävät yhteisen ymmärryksen näistä asioista. (Vehviläinen 2014, 25–27.)

3.2 Opiskelijan ohjaus ja tuki

Oppivelvollisella on oikeus saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta niin, että hän kykenee tekemään koulutusta ja uravalintoja koskevia ratkaisuja. Samalla ohjauksen tehtävä on tukea opiskelijaa opiskelun aikaisessa elämäntilanteessa niin että yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, osaaminen ja elämäntilanne on otettaan huomioon. Omasta oppimisesta ja omasta elämästä vastuunottaminen on yksi ohjauksen keskeisistä tarkoituksista. (Eperusteet 2024.)

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan, että opiston henkilöstö tulee tukea opiskelijaa yhteistyössä opiskelijan, huoltajien ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa yksilöllisten oppimispolkujen löytämisessä ja antaa jokaiselle opiskelijalle tämän tarvitsemaa aikaa ja huomiota sekä neuvontaa ja tukea. Niiden opiskelijoiden tukemiseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia tai elämänhallintaan liittyviä haasteita on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Eperusteet 2024.)

Goman ym. (2020, 3–4) tekemässä tutkimuksessa opetuksen järjestäjät pitivät yksilöohjauksen toteutumista vahvuutena ja vapaan sivistystyön koulutuksissa henkilökohtaisen ohjauksen toteutui hyvin. Ryhmämuotoinen ohjaus ja vertais-tuen hyödyntäminen ohjauksessa eivät toteutuneet kuitenkaan yhtä hyvin. Osa opiskelijoista olisi tarvinnut enemmän tukea opintoihin kiinnittymiseksi. Kokeemukset kiusaamisesta ja oppimiseen liittyvistä vaikeuksista heijastuivat myös

peruskoulun jälkeisiin opintojen kiinnittymiseen, jonka vuoksi erityisesti opiskelijoiden yhteisöllisyyttä tulisi vahvistaa ja etsiä keinoja, joilla kiusaamisen ehkäisemisestä tulisi tehostaa.

Markkasen & Pusan (2023, 68) arviointiaineistossa todetaan, miten luokanohjaajan rooli yläkouluun kiinnittymisen tukemisessa on merkittävä. Tukea tarvitaan ryhmäyttämiseen liittyvien toimintatapojen sekä oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Yllättävää on, että kuitenkin vain hieman yli puolet (57 %) kertoi toteuttavansa oman valvontaluokkansa kanssa toimintaa, joka edistää oppilaiden keskinäistä tutustumista. Goman ym. (2020, 24. 203) painottavatkin ohjauksen merkityksen kasvaneen samalla kun yhteiskunnallinen muutoksen myötä nuorten koulutus ja ammatinvalinta on monimutkaistunut. Esiin nousivat myös opiskelijoiden lisääntyneet ongelmat ja niiden huomioiminen ohjauksessa. Lisäksi yhteistyötä toivottiin enemmän muiden koulutuksen järjestäjien, huoltajien, työelämän sekä etsivän nuorisotyön kanssa. Nivelvaiheen koulutuksissa opiskelevat toivoivat enemmän apua ja tukea sekä kahden kesken tapahtuvaa ohjausta, jossa kysyttäisiin ja kuunneltaisiin opiskelijan mielipiteitä. (Goman ym. 2020, 202).

Vuonna 2023 julkaistussa kouluterveyskyselyssä mitattiin osallisuutta erilaisten väittämien avulla. Kyselyn perusteella perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä tytöistä 17 prosenttia ja lukioden 1. ja 2. vuoden tytöistä 12 prosenttia sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden tytöistä 15 prosenttia erittäin heikkoa osallisuutta. Pojista näin koki 6–8 prosenttia. Myös yksinäisyys lisääntyi seurantaajakson aikana. Nuorten kokemus yksinäisyydestä yleistyi vuodesta 2019 vuoteen 2021 ja on sen jälkeen pysynyt lähes samalla tasolla” (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2023, 6.)

Myös Myllykoski-Laine, Jokio, Kalalahti, M. & Kiilakoski tekemässä (2024, 4) arvioinnissa tarkastellaan kouluun ja opintoihin kiinnittymiseen sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseen liittyviä näkökulmia. Erityisesti vertaissuhteet sekä opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus nousivat kouluun kiinnittymistä edistäviksi tekijöiksi. Opettajien toivottiin kiinnittävän huomiota ryhmäytymisen tukemiseen ja nuoret toivoivat enemmän vuorovaikutuksellisempia opetustilanteita

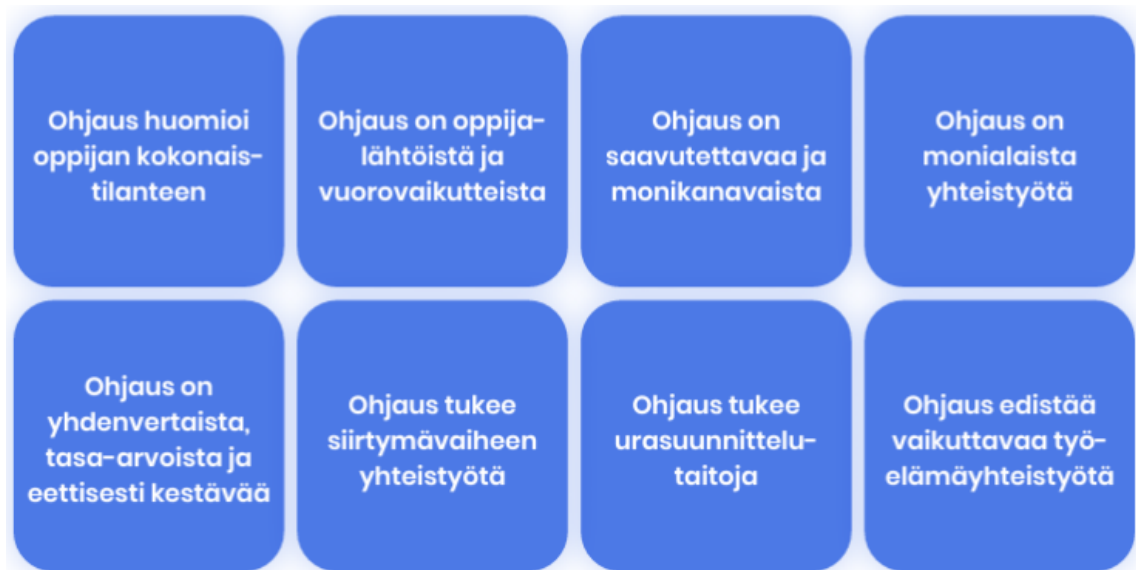
ja -menetelmiä. Oppilaitoksen rakenteiden tulisi edistää yhteisöllistä toimintaa niin, että oppijoiden erilaiset yksilölliset tarpeet ja tilanteet tulisivat huomioiduksi.

Merkille pantavaa on, että opiskelijat, jotka eivät koe kuuluvuudentunnetta omassa oppilaitosyhteisössään, kokevat yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemisen oppilaitoksessaan merkittävästi kielteisemmin kuin muut opiskelijat (Myllykoski-Laine ym. 2024, 16). Ohjausta tulisikin järjestetään yksilöllisesti tai yhteisöllisesti sekä eri muodoilla ja tavoilla: henkilökohtaisena ohjauksena, ryhmäohjauksena tai vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Kansanopistossa korostuu erityisesti yhteisöllinen ohjaus. Ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaus. Myönteinen ja rakentava palaute sekä onnistumisen kokemukset, joita jokainen opiskelija tarvitsee oppimispolullaan. (Eperusteet 2024.)

Ranuan opistossa ohjausprosesseja tuetaan monipuolisesti ja yhteisöllisesti, hyödyntäen erilaisia toimintamuotoja, kuten opistotunnit, asuntolaohjaus ja solukummitunnit, joissa ohjausta toteutetaan ryhmä- ja vertaisohjauksena. Ryhmäohjaaja tukee nuorta yksilöllisesti ja jokaiselle opiskelijalle on varattu yksilöllisiä ohjausaikoja, jotka mahdollistavat opiskelijan kanssa henkilökohtaisen kohtaamisen. Lisäksi opettajien vetämät ryhmäohjaustunnit ovat keskeisiä paikkoja, joissa opiskelijat voivat kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta ja saada tukea ja vahvistusta opintoihin ja arjen- ja elämänhallintaan. Ryhmäohjaustuntien sisältöjen kehittäminen ja yhtenäistäminen ovat tärkeitä kehityskohteita, jotka tukevat opiston ohjausprosessia ja opiskelijoiden hyvinvointia.

3.3 Hyvän ohjauksen kriteerit osana ohjaussuunnitelmaa

Osana oppivelvollisuuden laajentamista toteutettiin opinto-ohjauksen kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on vahvistaa oppilaan ja opinto ohjauksen toteutumista, toimintatapoja, yhteistyötä ja systemaattisuutta sekä jatkumoa peruskoulusta toiselle asteelle, jatko-opintoihin ja työelämään. Osana kehittämisohjelmaa on päivitetty hyvän ohjauksen kriteerit (kuvio 1), jotka varmistavat ohjauksen laadun toisella asteella ja peruskoulussa ja ovat tukemassa sekä kehittämässä sitä. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2023, 3–4.)

Kuvio 1. Hyvän ohjauksen kriteerit (2023)

Hyvän ohjauksen kriteerien kokonaisuudessa painottuvat oppijan kokonaistilanteet huomioiva ohjaus, joka korostuu etenkin siirtymävaiheissa. Monialaisessa, koulun ja oppilaitoksen henkilöstön sekä muiden ohjaustoimijoiden asiantunteudesta yhteistyötä hyödyntävässä ohjauksessa huomioidaan tarvittaessa oppijan yksilölliset tarpeet ja tavoitteet. Ohjauksesta tiedotetaan oppilaitoksessa ja sen käyttämisessä hyödynnetään erilaisia yksilö-, pienryhmä-, ryhmä- ja vertaisohjauksen menetelmiä. Ohjauksen toteutuu vuorovaikutuksessa ja on oppijalähtöistä, jolloin se edistää oppijan toimijuutta ja vahvistaa hänen opintoihinsa kiinnittymistä. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2023, 7–10.)

Tasa-arvoisilla oppimis- ja opiskelumahdollisuuksilla tuetaan oppilaiden mahdollisuuksia kehittyä aktiivisiksi kansalaisiksi ja ne huomioivat erilaiset kulttuuriset moninaisuuden. Eettisten periaatteiden kautta mahdollistetaan ohjauksen arvojen, merkityksen ja ydinkysymysten avaaminen. Koulujen ja oppilaitoksen tehtävänä on tukea myös oppijan urasuunnittelua ja työelämätaitoja. Urasuunnittelutaitojen avulla tietoja, taitoja ja asenteita vahvistetaan niin, että oppijoiden kyky hallita omia koulutus- ja työuria vahvistuu. Koulujen ja oppilaitosten opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä työelämän toimijoiden yhteisenä vastuuna on edistää oppijan työelämätaitoja ja osaamista, kuten hyviä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Keskeisenä on, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2023, 11–18.)

Suunnitelmallisuus, selkeä johtaminen sekä säännöllinen ja järjestelmällinen arviointi tukevat ohjauksen toteuttamista. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on määrittää ohjaussuunnitelma, jonka tehtävänä on vahvistaa ohjauksen toteutusta, koordinointia ja johtamista sekä tukea laadukkaan ohjauksen, opetuksen ja koulutuksen toteutumista. Ohjaussuunnitelmassa tulee olla kuvattuna ohjausprosessin eri vaiheita ja sen avulla voidaan täsmentää, keitä ovat ohjauksen toimijat ja kuinka ohjauksen yhteisöllinen kokonaisuus sekä ote ymmärretään. Suunnitelmassa määritellään esimerkiksi ohjauksen tavoitteet, menetelmät ja toteutustavat. Suunnitelman tavoitteena on tukea oppijaa saamaan tarvitsemansa ohjauksen. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2023, 19.)

Liisa Lehdon (2020) Ranuan kristilliselle kansanopistolle valmistunut ohjaussuunnitelmassa Lehto toteaa:

”Sen avulla on helpompi saada koko henkilöstölle ja opiskelijoille yhteinen näkemys millaista ohjausta opistossa on tarjolla, kuka sitä antaa, millainen tarve sillä on. Lisäksi halusin tuoda näkyväksi ohjauksen ja ohjaajat, jota opistossa on annettu, ja annetaan, vaikkei sillä ole aiemmin ollut opinto-ohjaajaa. Ohjaussuunnitelman avulla voi myös selkeyttää ohjauksen toimijoiden tehtävän kuvia ja vastuita, se on muotoiltava vastaamaan opiston perustehtävää ja toimintakulttuuria.”

Tämän suunnitelma pohjalta minulla oli hyvä jatkaa oman opinnäytetyöni suunnittelua ja kehittämistehtävän jalkauttamista käytäntöön. Ohjaussuunnitelma esiteltiin henkilökunnalle elokuussa 2020 ja nyt opinnäytetyötä tehdessäni suunnitelmaa ei ollut päivitetty tai tuotu käytännötoiminnan tasolle. Suunnitelmassa tuodaan esille polkumalli, jonka osiota minulla oli mahdollisuus hyödyntää omassa kehittämistehtävässäni. Polkumallissa oman polkunsa vastuuhjaaja tietää ja tunnistaa ohjauksen vastuun ja roolin. Karkeassa mallissa on jaoteltu ohjaus vaiheisiin: ohjaus ennen opintoja, opintojen alkuvaiheeseen, opintojen aikaiseen vaiheeseen ja ohjaukseen opintojen päättyessä (Lehto 2020, 18).

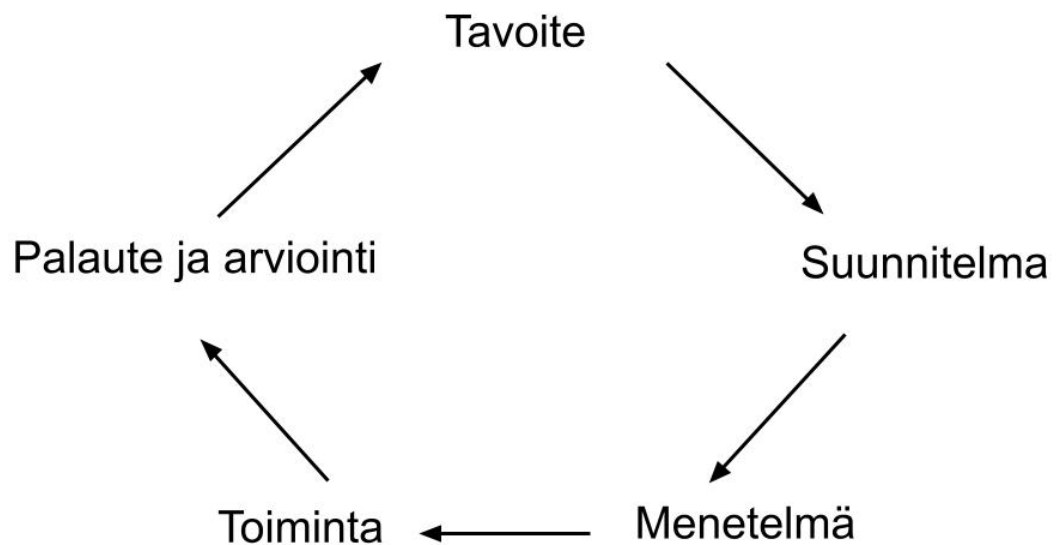
3.4 Ohjausprosessi

Ohjaaminen voidaan nähdä prosessina, joka alkaa aina tavoitteiden asettamisella. Tavoitteiden asettelussa päätetään yhdessä päämäärästä, johon

toiminnalla pyritään. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikilla toiminnalla tulee olla syy, miksi sitä tehdään tai suuntaa antava asia, joka halutaan saavuttaa. Tavoitteen jälkeen tehdään suunnitelma, joka vastaa kysymyksiin mitä, miksi, koska, kenelle ja miten. Suunnittelu on keskeinen työväline kaikessa ohjaustoiminnassa. (Kalliola ym. 2010, 77.)

Hyvä suunnitelma mahdollistaa erilaiset muutostilanteet. Valmiista suunnitelmasta on helpompi joustaa ja poiketa, kuin keksiä paikan päällä kokonaan uutta suunnitelmaa. Ohjaajalla on varmempi olo, kun hän tietää etukäteen mitä, miksi, missä kenelle ja koska aikoo ohjata. Jos ohjaaja ei ole valmistautunut kunnolla, se näkyy varmuudessa ja kyvyssä valmistautua vaihteleviin tilanteisiin ja nopeisiin muutoksiin. Tällaisissa tilanteissa myös ryhmä aistii helposti ohjaajan epävarmuuden. Tyypillinen tilanne, johon ohjaaja saattaa joutua on sellainen, ettei hän itse osaa ohjaamansa leikin tai tehtävän sääntöjä vaan alkaa muistella niitä ryhmän edessä, jolloin joku ryhmäläisistä ottaa ohjaajan roolin ja alkaa neuvoa tai muuttaa sääntöjä. Silloin ohjaajan on pidettävä tilanne omissa käsissään. (Kalliola ym. 2010, 84–85.)

Ryhmällä ja yksilöllä on paljon vaikutusta siihen millaisia menetelmien valintaan. Myös asetetuilla tavoitteet tulee huomioida menetelmien valinnassa. Toteutusvaiheessa suunnitelmaa viedään eteenpäin ja muokataan tarpeen mukaan. Etenemisen tulee olla tavoitteiden suuntaista. Toteuttamisen jälkeen tulee palaute ja arviointi. Palautetta voi kerätä sen mukaan, millaisesta ohjaustoiminnasta on kysymys. Lisäksi ohjaajan on tärkeä tehdä itsearviointia omasta ohjaamisestaan (kuvio 2). (Kalliola ym. 2010, 78.)

Kuvio 2. Ohjaamisen prosessi (Kalliola ym. 2010)

Vehviläinen mukaan (2014, 92) ohjausprosessissa käynnistyy tavoitteellinen, yhteistyötä ja koordinointia vaativa työskentelyprosessi, jonka päämääränä prosessin läpivieminen ja edistäminen niin, että ohjattavan toimijuus vahvistuu. Erityisesti kannattaa kiinnittää huomiota prosessin huolelliseen alkuun, jolloin monet ongelmat on vältettävissä. Toimijuuden vahvistamisessa tulisi ottaa huomioon:

- Ohjattavan arvot ja omat tavoitteet pääsevät esille ja vaikuttamaan prosessiin.
- Ohjattava suunnittelee toimintaansa ja prosessin etenemistä.
- Ohjattava esittää näkemyksiä prosessi kulusta ja sen etenemisestä
- Ohjattavan omat panostukset ja työskentely edistävät olennaisesti prosessia
- Ohjauksessa tulee esille milloin ohjattavan oma päätös ja valinta ovat välttämättömiä ja tärkeitä
- Ohjattava oppii hahmottamaan prosessia, jonka yhteydessä toimitaan. Lisäksi pyritään siihen, että hänen itseluottamuksensa prosessin aikana kasvaa.

(Vehviläinen 2014, 92.)

Käynnistymisvaiheessa ohjausprosessin hahmottaminen vaatii keskustelua miten ohjattava itse näkee tilanteen ja edessä olevan prosessin. Lisäksi siihen täytyy kuulua yhteistä suunnittelua, jolloin ohjattavalle selkeytyy, mitä hänen on itse eri vaiheissa tehtävä. Näin osapuolet voiva aloittaa yhteisymmärryksessä työskentelyn yhteisten tavoitteen eteen. (Vehviläinen 2014, 92–94.)

Opinnäytetyössä hyödynnetään ohjausprosessin tavoite-, suunnitelma- ja menetelmävaiheita erityisesti ryhmäohjausta toteuttaville opettajille. Samalla perustellaan ohjausprosessin käyttöä ryhmäohjaustuntien sisältöjen kehittämisessä. Ohjausprosessin vaiheita sovelletaan myös idea- ja suunnittelupajan toteuttamiseen, jonka tavoitteena on luoda yhtenäiset sisällölliset tavoitteet ryhmäohjaustuntien sisältöihin. Nämä yhtenäiset tavoitteet tukevat opettajia heidän ryhmäohjausprosesseissaan.

3.5 Yhteisö- ja ryhmäohjaus

Yhteisöohjauksessa tunnistetaan ne ydinprosessit yhteisössä, joiden ympärillä ohjataan ja joiden suuntaa aktiivisesti pyritään. Yhteistyön, viestinnän ja päätöksenteon rakenteiden avulla eri työtehtäviä toimivat työntekijät tunnistavat ohjattavan prosessin kokonaisuuden ja pystyvät hahmottamaan oman työnsä tähän kokonaisuuteen. Ohjaavassa yhteisössä tarvitaan rakenteita, joiden avulla prosessiin päästään kiinnittymään. (Vehviläinen, 2014, 4.)

Kekseistä yhteisöohjauksessa on kokonaisuuksien kuvaaminen, jonka avulla jäsennetään ja kirkastetaan eri osa-alueiden työnjakoa. Esimerkiksi oppilaitosyhteisössä ohjaus saattaa kehittyä sirpaleiseksi ja monisäikeiseksi, että opettajan tai opiskelijan on vaikea suunnistaa eri ohjaustoiminnan muotojen keskellä. Näiden kokonaisuuksien kuvaaminen ja visualisointi auttavat niiden hahmottamisessa. Myös tavoitteiden ja arvioinnin tulee olla kunnossa, jotta ohjausprosessin henkilöt pystyvät toimimaan samojen tavoitteiden mukaisesti ja heillä on niistä riittävä yhteisymmärrys.

Yhteisillä arviointikäytännöillä varmistetaan se, että pystytään noudattamaan yhteisesti jaettuja periaatteita. Yhteistyön rakenteiden avulla voidaan vaikuttaa

siihen, miten eri toimijat kohtaavat toisensa ja jakavat tietoa, keskustelevat, löytävät yhteisiä näkemyksiä ja pystyvät toteuttamaan ne käytännössä. Oppilaitos yhteisössä yhteistyötä rakennetaan eri toimijoiden välille. Esimerkiksi Oppilaan ohjauksessa, jossa mukana on opettaja, opinto-ohjaaja ja vanhemmat tai harjoittelupaikassa, jossa puolestaan rakennetaan yhteistyötä oppilaitoksen ja työpaikan välille. Yhteistyön muotoja ovat tällöin esimerkiksi erilaiset osaamista ja harjoittelun tavoitteita kuvaavat asiakirjat, harjoittelun arviointilomakkeet tai vuorovaikutusta tukevat ohjauskeskustelut, joissa on tarkoitus saada ohjausprosessin jäsenet saman pöydän ääreen. (Vehviläinen, 2014, 76–78.)

Ryhmällä tarkoitetaan usein sellaista ihmisjoukkoa, jolla on yhteinen tavoite tai päämäärä. Ryhmälle on tyypillistä, että sen jäsenillä on selkeä rooli- tai tehtävänjako ja yhteinen tavoite. Ryhmän olemassaolon aikana sillä on taipumusta omaksua yhteisiä vuorovaikutukseen liittyviä käyttäytymispiirteitä. Nämä käyttäytymispiirteet kertovat ryhmän sosiaalisesta kulttuurista ja kertoo esimerkiksi, miten ryhmän jäsenet suhtautuvat toisiinsa ja millaiset ovat ryhmän jäsenen väliset suosio- ja valtasuhteet. Ryhmällä on myös jäseniinsä vetovoimaa, joka vaihtelee eri jäsenten kohdalla. Ryhmä kiinteydellä eli koheesiolla tarkoitetaan koko ryhmän kaikkien jäsenten yhteensä tuntemaa vetovoimaa ryhmää kohtaan. Voimakas koheesio sitouttaa jäsenet ryhmään ja toisiin jäseniin sekä edistää heitä osallistumaan aktiivisesti ryhmän toimintaa. (Aho & Laine 2004, 203–204.)

Ryhmä voidaan ajatella ohjattavana, joka muodostuu joukosta yksilöitä, jotka käyvät läpi ohjausprosessia ja ohjaaja kantaa ryhmää läpi tämän prosessin. Ryhmän jäsenet saavat toisiltaan vertaistukea ja oppivat toisiltaan. Ryhmä voi olla myös tiimi, jossa ryhmää ohjataan ryhmätoiminnassa ei niinkään yksilöinä. Ryhmä on silloin se, joka oppii ja muuttaa toimintaansa. Ryhmä voi olla myös subjekti, jolloin sillä on oma olemassaolo ryhmänä, oma suunta ja mieli. Ryhmä työskentelee systemaattisesti jonkin tavoitteen eteen ja säätelee toimintaansa muutostilanteissa. Esimerkiksi tiimi voi olla tällainen ryhmä, joka voi toimia ilman johtajaa yhteisten periaatteiden ohjaamana. (Vehviläinen 2014, 79–80.)

3.6 Ryhmätoimintaan vaikuttavat tekijät

Ryhmäohjauksessa on tärkeä hahmottaa, millainen ryhmä on kyseessä. Prosessi etenee hyvin eri tavalla, jos kyseessä on vasta aloittanut tai jo pidemmän aikaa toiminut ryhmä. Ryhmän ohjaajalla on hyvä olla tiedossa ryhmän elinkaari, joka etenee jokaisessa ryhmässä samanlaisten vaiheiden kautta. Elinkaaren ensimmäinen vaihe on tutustumisvaihe, jossa ihmiset ottavat kontaktia toisiinsa. Seuraavaa vaihetta kutsutaan klikkiytymisvaiheeksi, jossa on löydetty samanmielisiä ihmisiä ja on alkanut muodostumaan pienempiä kuppikuntia. Kolmatta vaihetta kutsutaan työskentelyvaiheeksi, jossa kaikki tuntevat toisensa, eikä kenenkään tarvitse esittää enää mitään roolia. Viimeistä vaihetta kutsutaan lopetusvaiheeksi. Ryhmäläiset alkavat tekemään tietoista irtaantumista toisistaan ja kokevat samalla erilaisia tunteita, kun ryhmä päättää toimintansa. (Kalliola ym. 2010. 108–109.)

Ryhmällä on ainakin kaksi tehtävää: perustehtävä eli työ, jota varten se on olemassa ja jota sen tarkoitus tehdä. Toiseksi ryhmän tulee pysyä ryhmänä muuttuvissa olosuhteissa. Lisäksi sillä tulee olla kyky oppia ja pystyä luomaan joitakin rakenteita ja keinoja olemassaolonsa ylläpysymiseksi. (Vehviläinen 2014, 80.)

Ryhmäohjauksessa on nähtävissä useita toiminnan tasoja. Johtaminen eli niin sanottu vetovastuu, jossa ohjaaja valvoo tilanteen kulkua, ajankäyttöä, puheenvuoro, agenda ja siirtymiä sekä tekee etenemisestä tarvittaessa selkoa omalle ryhmälleen. (Vehviläinen 2014, 83.) Lisäksi ohjaajan erilaiset lähestymistavat aktiivinen ohjaaminen, vaikuttaminen, helpottaminen ja delegointi tulee vastata osallistujien tarpeisiin ja ryhmän kehitysvaiheisiin (Ruponen ym. 2002, 169). Ohjaaja voi opettaa ryhmälle millainen on oppimista edistävä palaute ja neuvominen, jossa tarkastellaan asioita monelta kantilta ja esitetään ratkaisuja kiirehtimättä. Tällöin opetetaan ohjauksellista vuorovaikutusta ryhmälle. (Vehviläinen 2014, 84.)

Vuorovaikutustaidot ovat ryhmätaitojen ydintä ja ne antavat valmiuksia rohkaisemiseen ja kanssakäymisen ohjaukseen. Ohjaaja tukee ja osallistujien

vuorovaikutuspyrkimyksiä ja kuuntelee myös hiljaisuuden kertomaa. (Ruponen ym. 2002, 170.) Ohjaaja reagoi siihen, mitä ryhmässä tapahtuu ja miten reagoidaan. Hän voi sanallistaa ja tuoda esille vaikeita asioita, joita voi olla vaikea huomata. Lisäksi ohjaaja voi tuoda esille ryhmä tunteisiin ja ilmapiiriin liittyivät asioita, näin hän peilaa ja käsittelee ryhmässä tapahtuvia asioita ja teemoja. (Vehviläinen 2014, 84.) Välitön reagointi ja asioiden tarkastelu auttaa avoimen vuorovaikutuksen aikaansaamisessa ja rohkaisee osallistujia ilmaisemaan itseään ja jakamaan vaikeampiakin asioita. (Ruponen ym. 2002, 170–171).

Ryhmän toimintaan vaikuttaa myös ryhmäprosessit, joita ovat kommunikaatio, työskentelynormeista sopiminen, päätöksenteko, ongelmien käsittely sekä ristiriitatilanteiden ratkaiseminen. Ohjaajan näyttää mallia omalla kommunikoinnillaan, osoittamalla esimerkiksi empatiaa tai tekemällä yhteenvetoja hän antaa ja näyttää samalla mallia ryhmän jäsenille. Ohjaaja auttaa myös ryhmäläisiä ymmärtämään toisiaan ja helpottamaan myönteisen suhteen muodostumista osallistujiin ja itseensä. Aloitusvaiheessa päätetään ryhmässä ns. työskentelynormeista, joilla turvataan ryhmän rakentava vuorovaikutus ja se, että jäsenet kokevat kuuluvansa ryhmään ja tuntevat olonsa turvallisiksi. Kun näin sovitaan yhteisistä asioista, tehdään päätöksiä, jotka ovat tärkeä osa ryhmäprosessia. Päätöksenteossa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten äänestämistä tai neuvottelua. Myös voimakkaat tunteet ja tietyt toimintatavat voivat estää ryhmän työskentelyä. Jolloin ohjaajalta odotetaan vahvaa interventiota, jossa ongelman otetaan esiin. Nopea asioiden esille ottaminen ja niihin puuttuminen ehkäisee ristiriitoja ja niiden laajenemista. Ryhmässä saattaa syntyä myös mielipide eroja tai kiistoja, jolloin tarvitaan konfliktien luovaa ratkaisemista. Tällöin ohjaaja ottaa puheeksi näkemyserot ja rohkaisee osallistujia etsimään luovia, rakentavia ratkaisuvaihtoehtoja ja toimintaehdotuksia. (Ruponen ym. 2002, 167–168.)

3.7 Ohjauksen tavoitteellisuus

Ohjausprosessilla on joskus selkeä tavoite, joka voi olla esimerkiksi institutionaalinen, kuten opinnäytetyön laatiminen. Joskus tavoite voi olla

väljempi, kuten osallistujien omien kokemusten työstäminen tai työhön liittyvä oppimishaaste. Tuolloin tavoitetta etsitään prosessin aikana. Kun tavoite on etukäteen tarkalleen tiedossa, on tärkeää, että varataan aikaa tavoitteesta keskustelemiseen ja neuvottelemiseen. (Vehviläinen 2014, 95–96).

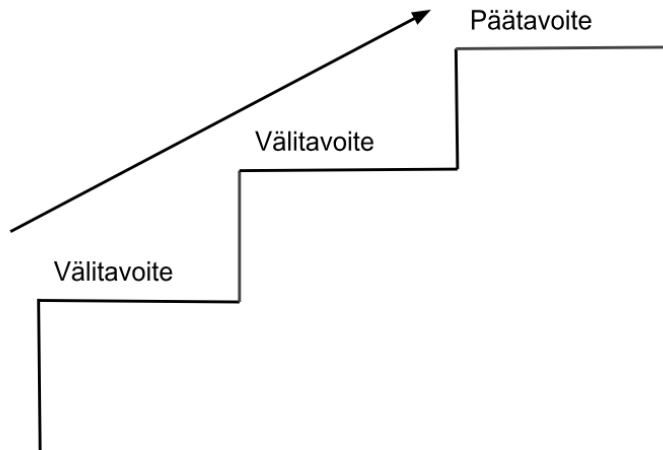
Jos tavoitteet jäävät purkamatta auki, voi riskinä olla, että eri osapuolet ohjaavat toimintaa eri suuntiin. Toiminta voi myös olla näennäistä, jos tavoitteita ei ole sisäistetty tai niitä ei pidetä merkityksellisenä. Jos halutaan kuitenkin varmistua siitä, että yhteinen työskentely vie samaan suuntaan tulee tavoitteiden ja toiminnan kohteesta olla yhteisymmärrys. Kun tavoitteet on myös toiminnan arvioiminen helpompaa (Vehviläinen 2014, 96–97.)

Kalliola ym. (2010, 79) painottavatkin, että ohjaustoiminnan yksi keskeisimmistä asioista on tavoitteellisuus. Kaikella ohjaamisella tulee olla tavoite, joka toiminnalla halutaan saavuttaa. Ihmisten kanssa toimiessa tavoitteena on tukea myös ohjattavien kasvua ja kehitystä, jolloin ohjaajalla on hyvä olla myös mietittynä kasvatukselliset tavoitteet. Lasten kanssa toimiessa tämä usein muistetaan, mutta nuorten ja vanhusten kanssa työskennellä ne useimmiten unohdetaan. (Kalliola ym. 2010, 79.)

Jotta ryhmä toimisi tehokkaasti, jokaisen osallistujan tavoitteiden tulisi liittyä yhteisesti asetettuihin päämääriin. Ryhmä tarvitsee erilaisia oppimistehtäviä, jotta se voidaan sitouttaa ryhmäprosessin eri vaiheisiin ja ryhmä voi rakentua näiden oppimistilanteiden- ja tehtävien kokonaisuudesta. Ohjaaja auttaa se, että hän selkeyttää itselleen oppimistilanteiden tavoitteet. Alkuvaiheessa on hyvä olla riittävästi turvallisuutta ja luottamusta edistäviä tekijöitä kuten parityöskentelyä ja luottamuksen lisääntyessä voi käyttää kolmioryhmiä ja pienryhmiä. Lopettamisvaiheessa asioiden jakaminen sujuu jo koko ryhmässä. (Ruponen ym. 2002, 166.)

Toiminta voidaan jakaa pää- ja välitavoitteisiin. Välitavoitteet ovat pienempiä ja ne suuntaava toimintaa kohti päätavoitetta (kuvio 3). Päätavoite voi olla esimerkiksi sellainen, että jokaiselle opiskelijalle on jatkosuunnitelma tehty ja että heistä jokainen sijoittuu suunnitelman mukaiseen koulutukseen.

Välitavoitteena voi silloin olla, että ryhmäläiset tutustuvat heitä kiinnostavaan koulutusalaan käytännössä ja kartoittavat eri vaihtoehtoja, jos eivät pääse ensisijaiseen koulutukseen (Kalliola ym. 2010, 80.)

Kuvio 3. Päätavoite jaetaan pienemmiksi välitavoitteiksi (Kalliola ym. 2010)

Välitavoitemenetelmää on tarkoitus hyödyntää ohjauspajan toteutuksessa. Menetelmän avulla opetushenkilöstölle voidaan havainnollistaa, miten ohjaustuntien tavoitteita voidaan tarkentaa ja pilkkoa pienempiin osiin. Tämä auttaa selkeyttämään kokonaisuutta ja tuomaan esille mahdollisia muita tavoitteita, jotka edistävät valtakunnallisen opetussuunnitelman ja kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamista.

Toiminnassa on myös aina paljon sellaista, joka ei liity tavoitteisiin. Tuolloin arvoista keskusteleminen voi olla parempi suunta kuin tavoitteet. Arvot ovat jatkuvasti olemassa, eivätkä ne lakkaa vaikka tavoite saavutettaisiin. Oppimiseen liittyvissä ohjausprosesseissa voidaan kartoittaa arvoihin liittyviä kysymyksiä esimerkiksi seuraavilla kysymyksillä: miksi olet tekemässä tätä asiaa tai mitä se sinulle merkitsee? Asioita, joita ohjattava pitää tärkeänä, nousee esiin hyvässä ohjauksessa ja se luo väistämättä yhteyden ohjattavan arvomaailmaa. Näin arvot voidaan tuoda keskusteluun yhtenä ulottuvuutena, joita ohjaaja voi pohtia joko ohjaajan kanssa tai itsekseen. (Vehviläinen 2014, 97–98.)

4 MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS

4.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämistehtävässä tarkastellaan polkuohjaajan roolia ja tehtäviä osana ohjausprosessia sekä ohjaustuntien sisällön kehittämistä Ranuan kristillisessä kansanopistossa. Tavoitteena on tarjota käytännön työvälineitä, jotka palvelevat opettajia ohjaustyössä sekä tukea opiskelijan ohjaamiseen ja ryhmäytymiseen liittyvissä prosesseissa. Opinnäytetyö pyrkii tukemaan opettajia ohjausprosessin sisäistämisessä ja kehittämisessä, selkiyttämään polkuohjaajan tehtäviä ja vastuita sekä tarjoamaan keinoja niiden jäsentämiseen. Opinnäytetyön tuotoksena on tarkoitus tuottaa opas, joka tukee Ranuan kristillisen kansanopiston ohjaustuntien sisältöjen tavoitteita ja vahvistaa ohjaustuntien merkitystä opiskelijan ohjaamisessa.

Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

Miten polkuohjaajan tehtäviä voidaan selkeyttää?

Millä tavoin Ranuan kristillisen kansanopiston ohjaustuntien sisältöjä voidaan kehittää?

4.2 Toimeksiantajan kuvaus:

Kansanopistot ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joissa korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998/632 §1:1). Kansanopistossa voit opiskella sekä pitkällä opintolinjoilla että lyhytkursseilla. Taustaltaan ja arvoperustaltaan kansanopistoja on erilaisia, kuten sitoutumattomia, kristillisiä, yhteiskunnallisia ja erityisopistoja. Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, joissa opiskelijat voivat halutessaan asua. Opiskelijoiden kokemuksissa kansanopisto saavat kiitosta erityisesti yhteisöllisyydestä. (Kansanopistot 2023.)

Ranuan kr. kansanopiston aatteellisena taustana on vanhoillislestadiolainen herätysliike. Opiston kasvatustavoitteena on herättää ja vahvistaa kristillistä uskonelämää sekä edistää kristillisiä elämänarvoja, raittiutta ja isänmaallisuutta. Uskontokasvatuksen ja eettisen opetuksen perustana on Raamattu ja evanke-

lisluterilaisen kirkon tunnustus. (Ranuan kr. kansanopiston perustamiskirja 1986.)

Ranuan kristillinen kansanopisto on vapaan sivistystyön sisäoppilaitos, jossa opiskelee noin 138 opiskelijaa yhden vuoden mittaisilla opintopoluilla. Ranuan opisto (2024) painottaa olevansa lämminhenkinen, luonnonläheinen ja ajanmukainen oppilaitos, joka tuottaa kristilliseltä arvopohjalta asiakkaiden elämään merkityksellisiä ja rohkaisevia oppimiskokemuksia. Edistää toiminnallaan ihmisten vastuullisuutta, osallisuutta ja sosiaalista kasvua sekä ehkäisemme syrjäytymistä. (Ranuan opisto 2023.)

4.3 Kehittämispainotteisen opinnäytetyön lähestymistapa

Salonen, Eloranta, Hautala, & Kinon, (2017, 6.) Käyttävät kehittämistoimintaa yläkäsitteenä seuraaville käsitteille: kehittämishanke, toiminnallinen opinnäytetyö, tutkimuksellinen kehittämistoiminta, kehittämistyö, kehittäminen, työn kehittäminen, projektilla kehittäminen ja projektityö. Käsitettä voidaan käyttää kattavana yläkäsitteenä toiminnalle, jossa kokonaisymmärtämisen, työskentelyn ja kuvauksen perusteella syntyy uusi tai muutos asiasta. Käytännön työskentelyssä kehittämistoiminta tarkoittaa sitä, että siihen osallistuvilla on mahdollisimman yhtenäinen käsitys kehittämisen kohteesta. Salonen ym. 2017, 29).

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena saada aikaan tuotos, joka palvelee kehittämistyön kohderyhmää tai toimintaympäristön arjen käytänteitä. (Kostamo, Airaksinen, & Vilkkä, 2022, luku 1.1). Samalla kyse on toisten ammattilaisten, asiakkaiden tai käyttäjien kanssa yhdessä kuljetusta matkasta, jossa hyödynnetään kaikkien osapuolten tietoja, taitoja ja osaamista. (Kostamo ym. 2022 luku 1.2). Salonen ym. (2017, 22) painottavatkin että kehittämistoiminta ei ole sidoksissa asemaan tai tehtävänkuvaan, vaan se koskee kaikkia työntekijöitä.

Aineistona toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan käyttää 1) toimintaympäristön arjessa tuotettuja aineistoja, 2) toimintaa säätelevät ja ohjaavat aineistot ja 3) toimintaympäristössä toimivien ihmisten kokemuksiin ja käsityksiin

liittyviä aineistoja. (Kostamo ym. 2022, luku 2.2). Näitä kolmea aineistomuotoa tullaan opinnäytetyön aineistona käyttämään.

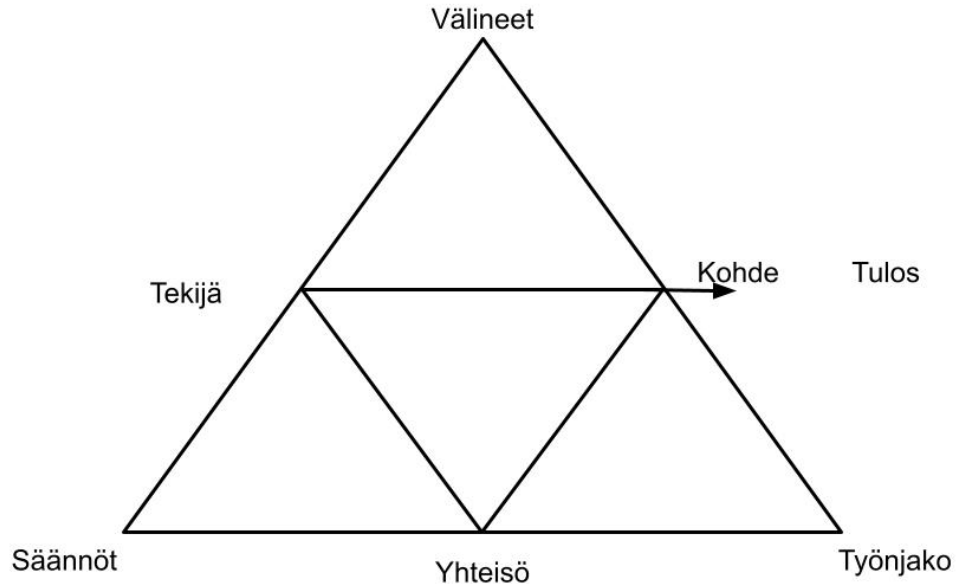
Kehittämistoiminnan käytännön toiminnassa painottuu tunnistettu kehittämisen tarve, yhdessä muotoiltu tavoite, osallisuus ja johtaminen. Keskeisenä kehittämistyön näkökulmasta on johtajuus, joka edellyttää asioiden ja ideoiden jakamista, keskustelua, osallistamista ja kuuntelemista. Johtamisen rinnalle kaivataan yhä enemmän menetelmällistä osaamista ja välineitä, joilla ymmärretään asiakkaan elinympäristöä, tarpeita ja näkemyksiä. (Salonen ym. 2017, 14–15, 19.)

Kehittävän työntutkimus ei tuota valmiita ratkaisuja ulkoapäin, vaan muokkaa työyhteisön sisällä välineitä toiminnan erittelyyn ja erilaisten uusien mallien suunnittelun. Osallistavassa lähestymistavassa työntekijät analysoivat ja muuttavat omaan työtään. (Engeström 2002, 11–12.)

Kehittävä työntutkimusta, jota tässä opinnäytetyössäni sovellan, rakentuu kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian perustalle (Salonen ym. 2017, 43). Teorian panivat alulle 1920-luvulla venäläiset psykologit Vygotski, Leontjev ja Luria. Tutkijat tekivät rohkean oivalluksensa, että ihmisen käyttäytymistä ei voi ymmärtää abstraktina, ikuisena yksilönä ja abstrakteina erillisominaisuuksina, vaan ymmärtämisessä on lähdettävä liikkeelle toiminnasta. On tutkittava kulttuurissaan eläviä, kulttuurin välineiden avulla yhdessä toisten kanssa toimivia ihmisiä, jotka muuttuvat historiallisesti. (Engeström 2002, 11, Engeström 2004, 9.)

Teorian suomalainen sovellus on tästä mallista edelleen kehitetty tutkimusote nimeltään kehittävän työntutkimus. Mallissa sovelletaan toiminnan teoriaa erilaisten työtoimintojen avulla muutosten hallitsemiseksi. Kulttuurihistoriallisen toiminnan kohteellisuus tarkoittaa, että kyse ei ole mistä tahansa tekemisestä vaan yhteisöllisesti merkitykselliseen suuntautuvasta, pitkäjänteisestä toiminnasta, jossa toimijat käyttävät kyseiselle toiminnalle ominaisia välineitä, sekä aineellisia työkaluja että käsitteitä ja merkkejä. Näiden lisäksi toimintaa välittävät säännöt, työnjako ja yhteisö. Kulttuurihistoriallista teoriaa mukaillen Engeström loi työn tarkastelun välineeksi toimintajärjestelmän rakenteen (kuvio 4).

Toiminnalla on monimutkainen hierarkkinen ja monikerroksinen systeeminen rakenne, siksi puhutaan nimenomaan toimintajärjestelmästä. (Engeström 2004, 9, 10.)

Kuvio 4. Toimintajärjestelmän yleinen malli (Engeström 1995).

Engeströmin mallissa hankaluudet, jotka synnyttävät ja nostavat pintaan tunteita, käännetään oivalluksiksi muun muassa toimintajärjestelmän mallin avulla. Ristiriitojen ja aiempien kehitysvaiheiden tunnistamisen kautta voidaan rakentaa käytännön kokeiluja uuden toimintatavan kehittämiseksi. (Engeström 2003, 14.)

Pyrkimyksenäni ei ole vain havainnoida tai selittää toimintaa, vaan kehittää käytännön ratkaisuja ja luoda samalla työkaluja, jotka mahdollistavat oppilaitoksessa kehityksen ja muutoksen. Muutosinterventiona toimii fokusryhmähaastattelun ja tutkimuksen avulla toteutettava ideointi- ja suunnittelupaja. Pajassa on mahdollisuus pienryhmäkeskustelujen ja tavoitteiden asettelun avulla saada työyhteisö tarkastelemaan nykyistä toimintaa uudelleen sekä luomaan yhteisiä toimintamalleja, menetelmiä ja tavoitteita, jotka tukevat ohjausprosessin uudelleen järjestelyjä.

4.4 Kehittämistoiminnan konstruktivistinen malli

Kehittämistoiminnan konstruktivistinen malli koostuu seitsemästä vaiheesta, joita ovat: (1) nykykäytännön kehittämistarpeiden tunnistaminen, (2) ideointivaihe, (3) suunnitteluvaihe, (4) toteutusvaihe, (5) tulos ja tuotos, (6) arviointivaihe, (7) päätösvaihe, jossa tapahtuu tulosten implementointi ja levittäminen. Käytännössä nämä vaiheet usein limittyvät toisiinsa ja voivat myös olla yhtäaikaisia. Tätä voidaan kutsua sykliseksi etenemiseksi, jossa kehittämistoiminnan eri vaiheet muodosta kehiä, joissa reflektiivisyys, arviointi ja vuorovaikutus ovat tärkeitä (kuvio 5). Mallin perusajatuksena on, että kaikki kehittäminen perustuu viime kädessä yhdessä tekemiseen, osallisuuteen, toiminnassa oppimiseen ja menetelmäosaamiseen. Työskentelyyn liittyy vahva reflektio, jossa pysähdytään, arvioidaan ja eteenpäin suunnataan asioita tasavertaisesti keskustellen. (Salonen ym. 2017, 52–53.)

Kuvio 5. Kehittämistoiminnan syklisyys ja reflektiivisyys jatkumona

Kehittämisen tehtävää palvelevia menetelmiä on useita. Menetelmissä ovat keinoja ja työskentelytapoja, joilla on tarkoitus päästä kehittämistoiminnan tavoitteisiin. Osa kehittämisen menetelmistä palvelee tietyn prosessin vaiheessa ja niiden tarkoitus on osallistaa toimijoita eri tavoin toiminnan kehittämiseen. Nykykäytännön kehittämistarpeiden tunnistamisessa käytetään fokusryhmä haas-

tattelua, jonka tarkoitus on pyrkiä turvalliseen ilmapiiriin, jossa jokaisella ryhmän jäsenellä on mahdollisuus jakaa kokemuksia ja näkemyksiä aiheeseen liittyvistä, uskomuksista, asenteista ja motiiveista. Fokusryhmä haastattelua käytetään mm. uusien ideoiden tuottamiseen ja jakamiseen, sekä syvällisen tiedon saamiseen. (Salonen ym. 2017, 56–57.)

Salonen ym. (2017) toteavat, että Ideointivaiheessa on olennaista tuoda esille vapaasti, mitä muutettavaa nykykäytännössä on ja miten haluttuun muutokseen päästään. Vaiheeseen on hyvä osallistaa mahdollisimman laajasta eri henkilöitä, jotta erilaiset näkökulmat tulisivat huomioiduksi. Salonen ym. (2017, 56–57.) Sovellan opinnäytetyössäni ideointivaiheessa työpajamenetelmää, jonka avulla voidaan käydä läpi laajasti erilaisia näkökulmia ja osa-alueita. Siinä painotetaan erityisesti tiedonvaihtoa ja keruuta. Työpaja on yhteistoiminnallinen opetusmenetelmä, jossa työskennellä pienryhmissä. (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-Richert, & Teirasvuori 2014, 34–35.)

Suunnitteluvaiheessa tarkennetaan kehittämistehtävää saatujen aineistojen perusteella. Tässä vaiheessa analysoidaan mitä kehittämisellä voidaan realistisesti tavoitella ja mitkä ovat kehittämisen toteutumisedellytykset. Organisaation näkökulmasta on olennaista selvittää, miten tärkeä kehittämistarve strategian ja asiakkaiden kannalta. Taustaselvitystä tehdään kirjallisuuteen ja tutkimukseen perehtymällä. Tässä suunnitelman vaiheessa analysoidaan millä tavoin sisältöä lähdetään kehittämään peilaamalla jo saatuja tuloksia kirjallisuuteen, ja tutkituun tietoon. (Salonen ym. 2017, 59–60.)

Toteutusvaiheessa edetään suunnitelman mukaisesti ja hyväksytään tietojen pohjalta valmis suunnitelma. Suunnitelma tulee hyväksyä organisaatiossa ja siksi tässä vaiheessa saatu ohjaus, vertaistuki ja muu palaute on oleellista muutoksen onnistumisen ja ammatillisen kehittymisen näkökulmasta. (Salonen ym. 2017, 62.) Saatujen tulosten pohjalta lähdetään toteuttamaan tuotosta Ranuan kristilliselle kansanopistolle.

Tuotoksen tai tuloksen tulisi kertoa kehittämistoiminnassa saaduista hyödyistä ja toiminnan muutoksista sekä tuotettava aina lisäarvoa työyhteisössä. Materi-

aallinen tuotos voi olla esimerkiksi prosessikuvaus, opas, toimintapäiväkirja, perehdytyskansio, uusi tuote- tai työskentelyn järjeistäminen. Tuotoksen tai tulosta voidaan todentaa ja sen hyötyjä tuoda esille esimerkiksi valokuvien, mallinuksien ja piirroksien. Niiden avulla autetaan tekijöitä ja asiasta kiinnostuneita ymmärtämään ja hahmottamaan kehittämistehtävässä syntyneitä aikaansaannoksia. (Salonen ym. 2017 63–64.)

4.5 Fokusryhmähaastattelu aineistonhankinta menetelmänä

Valitsin kehittävän työn tutkimuksen menetelmäksi haastattelun, jotta saisin kokemuksellista tietoa kehittämistyöni pohjaksi. Haastattelun etuina on mukaan sen joustavuus ja sopivuus erilaisiin tutkimustarpeisiin. (Hirsijärvi & Hurme 2000, luku 3.1). Kanasen (2015, 71, 143) mukaan sen avulla voidaan tutkia ihmisten suhtautumista ja asenteita ja käyttää silloin, kun tutkitaan tutkimushetken ilmiöitä. Taulukossa 2. olen luettellonut haastattelun edut Hirsijärviä ja Hurmetta mukaillen.

Taulukko 2. Haastattelun etuja Hirsijärvi ja Hurmetta mukaillen (Hirsijärvi & Hurme 2000, luku 3.1)

Mahdollisuus tuoda itseä koskevat asiat vapaasti esille.
Kysymyksessä on tuntematon ja vähän kartoitettu alue.
Haastateltavan puhe halutaan sijoittaa laajempaan kontekstiin.
Tiedetään ennalta, että aihe tuottaa monitahoisia ja moniin suuntiin viittavia vastauksia.
Saatuja vastauksia halutaan selventää.
Tietoa jota haastattelusta on saatu, halutaan syventää.
Halutaan tutkia aiheita, jotka ovat arkoja tai vaikeita.

Haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa, joka tapahtuu haastattelijan ehdoilla ja johdolla. (Hirsijärvi & Hurme 2000, luku 4.2). Haastattelun muotoja on useita ja ne voivat vaih-

della täysin vapaasta keskustelusta hyvin tiukkoihin ja samassa järjestyksessä kaikille ennakoon suunniteltuihin kysymyksiin. (Kanasen 2015, 71, 144).

Haastattelulajeja on monia ja tavallisin tapa on tehdä yksilöhaastattelu. Ryhmähaastattelu on monissa tapauksissa käyttökelpoinen menettely, siinä haastattelija puhuu usealle haastateltavalle yhtä aikaa ja suuntaa välillä kysymyksiä ryhmän yksittäisille jäsenille. Osanottajat voivat kommentoida, tehdä huomoita ja tuottaa monipuolisesti tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, luku 5.3.)

Fokusryhmähaastattelu on laadullinen tutkimusmenetelmä, josta Hirsijärvi ja Hurme (2000, luku 5.3) käyttävät suomennosta täsmäryhmähaastattelu. Se eroaa teemahaastattelusta siten, ettei se edellytä haastateltavilta yhteistä kokemusta käsiteltävistä asiasta. Erityisen käyttökelpoinen se on silloin kun kehitellään uusia ideoita, paljastetaan kuluttajan tarpeita tai asenteita tai kehitetään uusia palveluita. (Hirsijärvi & Hurme 2000, luku 5.3.) Mäntyranta ja Kaila (2008, 1507) toteavat fokusryhmähaastattelun tavoitteena olevan erilaisten näkökulmien esille saamisen. Parhaiten se onnistuu pienessä 4–10 hengen ryhmässä, joka mahdollistaa erilaisten käsitysten ja mielipiteiden esittämisen. Menetelmällä saadaan rikas ja monipuolinen aineisto, joka pyrkii vastamaan kysymyksiin miksi, kuinka ja miten. Samalla se on myös joustava menetelmä ja pystyy vastaamaan hyvinkin erilaisiin kysymyksiin. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1507–1508.)

4.6 Fasilitointi ryhmäprosessissa

Fasilitointi on neutraalia ja tavoitteellista ryhmäprosessin ohjaamista. Fasilitoinnin luodaan ryhmälle yhteinen suunta, johon kaikki ovat sitoutuvat. (Grape People, 2019.) Fasilitoinnissa ryhmää ei johdeta sisällön kautta, vaan johdetaan ryhmäprosessia, jolloin ryhmä tuottaa tarvittavan sisällön sekä ottaa vastuuta sisällöstä. Kun ryhmä kokee, että sisältö on aidosti heidän tuottamansa, myös sitoutuminen tuloksiin on parempi. (Fasilitoinnin ihme 2020, 3.)

Monet fasilitoinnin ongelmat johtuvat vaillinaisesta prosessista, jolloin jätetään yksi tai useampi luovan ongelmanratkaisun prosessista vaihe pois. Ideoinnista saatetaan esimerkiksi siirtyä suoraan toimenpiteisiin, jolloin raakojen ideoiden käytäntöön vienti voi osoittautua vaikeaksi. (Kantojärvi 2012. 30.)

Penttinen (2024, 4) toteaa, että fasilitaattoria tarvitaan sellaisissa tilanteissa, joissa prosessin kulku ei ole täysin yksiselitteinen ja ohjaus on siten tarpeen. Fasilitaattorin palvelee ensisijaisesti ryhmää ja luo olosuhteet keskustelulle. Auttamalla ryhmää löytämään parhaat mahdolliset ratkaisut ja luomalla onnistumisen edellytyksiä, Näin saadaan aikaan tuloksia, joilla päästään sovitussa aikataulussa asetettuihin tavoitteisiin. Ideoiden loppuessa fasilitoija ohjaa keskustelua toiseen näkökulmaan tai tekee päätöksen siirtyä seuraavaan vaiheeseen. Fasilitaattori ei tarjoa valmiita vastauksia tai edistä omia tavoitteitaan, vaan toimii ohjaajana, joka mahdollistaa, helpottaa ja osallistuttaa ryhmän jäseniä. Näin fasilitaattori auttaa välttämään yksipuolista päätöksentekoa ja varmistaa, että kaikkien osallistujien ääni tulee kuulluksi. (Grape People 2019.)

Fasilitaattorin roolissa erittäin haastavaa on olla ottamatta osaa käytävään keskusteluun ja pysyä neutraalina. Omien ehdotusten tai näkökulmien esille tuominen voi olla vaikeaa, sillä yleisesti ihmisillä on jonkinlaisia mielipiteitä hyvin moniin asioihin ja yksittäisten ideoiden esittäminen sekä kommentointi voi tuntua tilanteessa järkevältä. Oman roolin tunnistaminen on keskeistä, jotta osallistujat eivät turvaudu liikaa fasilitaattorin ajatuksiin. (Kantojärvi 2012. 38–39.)

4.7 Eettiset lähtökohdat ja luotettavuuden tarkastelu

Opinnäytetyössä keskeistä on suorittaa se hyvä tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, jonka tärkeimpiä lähtökohtana on rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä. Erityisesti tutkimukseen sovelletaan eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, joiden tulee olla tutkimuksen kriteerien mukaisia. Opinnäytetyössä tuodaan esille muiden tutkijoiden ja asiantuntijoiden saavutukset huomioon asianmukaisella tavalla ja

heidän saavutuksilleen kuuluvan arvon mukaisesti. Lisäksi huomioidaan esteellisyys arviointi ja päätöksentekotilanteissa sekä noudatetaan asianmukaista tietosuojaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 5–7.)

Käytännön tasolla omassa työssäni tämä tarkoittaa, että opinnäytetyössä aineisto tullaan keräämään mahdollisimman ajantasaisia ja monipuolisesti erilaisia lähteitä käyttäen. Lähteet kirjataan tarkasti ja tunnistettavasti ja luotettavasti. Haastattelun perusteella tullaan selvittämään millaiset sisällöt ja tehtävät tulisivat tukemaan polkuohjaajia. Raportoin selkeästi ja avoimesti saaduista tuloksista. Tuon mahdollisimman tarkasti esille, mitä asioita olen tehnyt missäkin tutkimuksen vaiheessa.

Kehittämistoiminnassa tarkastelen, mihin eettisiin periaatteisiin työkäytännöt pohjautuvat ja perustuvatko ne vastuulliseen näkemykseen hyvästä elämästä ja inhimillisestä kasvusta. Ammatillisella työskentelytasolla se tarkoittaa kykyä pohtia ja myös kyseenalaistaa jatkuvasti omaa ammatillista toimintaa ja päätöksentekoa, sen oikeudenmukaisuutta ja päätöksenteon perusteita. Ammatillisen kasvun näkökulmasta kyse on jatkuvasta reflektioprosessista, jota tietoisesti pidetään yllä kaikessa ammatillisessa toiminnassa. Sen perustaksi ei riitä pelkkä toiminnan yleinen hyväksyttävyys tai tunne hyvästä toiminnasta. (Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet 2005, 5–6)

Eettisten periaatteiden tarkastelussa otan huomioon lakisääteiset vaatimukset ja myös opiston arvopohjan. Otan toiminnassani huomioon myös mahdolliset yksilölliset tarpeet ja toiveet, joita kehittämistehtävän aikana tulee vastaan. Eettisten periaatteiden pohjalta haluan olla tukemassa sellaisia sisällöllisiä ratkaisuja ja käytäntöjä, jotka tukevat ohjattavien hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Vastuullinen näkemykseni ei perustu vain teknisiin asioihin ja niiden tarkasteluihin ja selvitän miten kehittämistehtävän sisällöt voivat olla tukemassa ohjattavien osallisuutta ja elämänhallintaa.

“Sosiaalialan työssä ammattietiikka merkitsee ennen kaikkea halua ja kykyä nähdä ja kuulla arjen toiminnoissa erilaisia vaihtoehtoja sekä halua ja kykyä mahdollistaa asiakkaan omien näkemysten esiin tuominen. (Sosiaalialan

ammattieettiset ohjeet 2005, 6). Näitä arjen toimintojen vaihtoehtoja tulen kartoittamaan opinnäytetyöni menetelmien valinnassa. Erityisesti haluan nostaa ohjaajien äänen kuuluviin opinnäytetyön tuotoksessa.

Ammattietiikka on myös yhteisöllinen asia. Koko työyhteisönä tartutaan rohkeasti kehittämistehtävän haasteisiin ja avoimesti myös eettisten ongelmien ratkaisemiseen, emmekä vähättele tai mitätöi niitä. Tavoitteena on, että eettiseen keskusteluun osallistuu koko työyhteisö ja organisaatio. (Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet 2005, 6.)

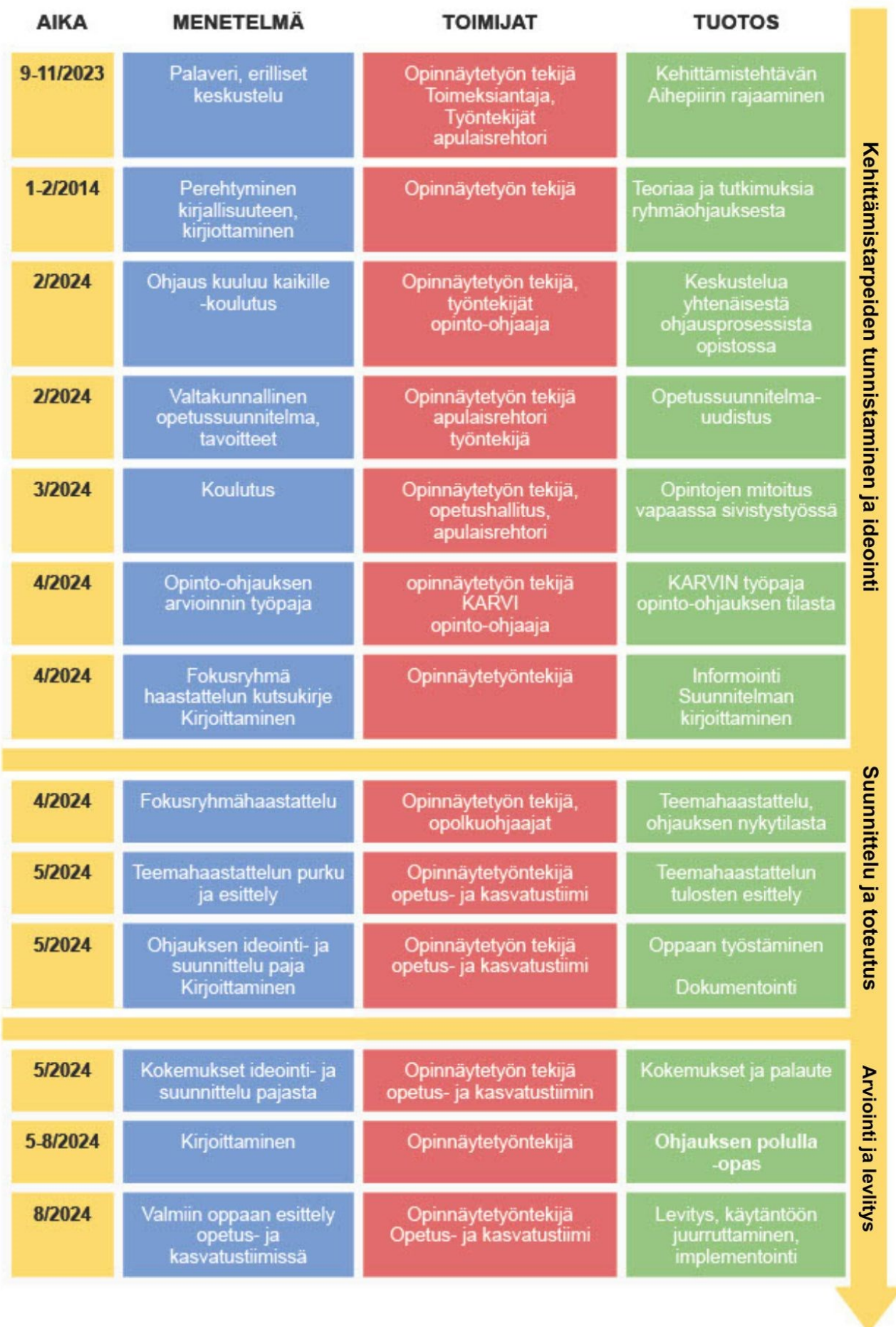
5 OPPAAN KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

5.1 Ideointivaihe

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi syksyllä 2023, kun sain mahdollisuuden jatkaa opintojani Lapin ammattikorkeakoulussa. Tuolloin aloitin opinnäytetyöni aiheen ideoinnin yhteistyössä Ranuan kristillisen kansanopiston kanssa. Hyvin nopeasti havaitsimme toimeksiantajan kanssa, että yhtenä kehittämiskohteena oli ohjausprosessien kehittäminen Ranuan opistossa.

Alkuvaiheessa opinnäytetyöni ideana oli laatia kasvattajan opas, joka tukisi sekä opetus- että kasvatushenkilöstöä ohjaustyössä. Huomasin kuitenkin pian, että aihe oli liian laaja kehittämistehtäväksi, enkä olisi pystynyt tuottamaan sitä opinnäytetyöhön annetussa ajassa. Perekdyttyäni kirjallisuuteen ja tutkimuksiin havaitsin, että ryhmäohjauksen tueksi ei ollut saatavilla riittävästi ohjausmateriaalia, ja sama tarve nousi esiin myös opistossa.

Suunnitteluvaiheessa syntyi tarve ohjausprosessien kehittämiseen, erityisesti ryhmäohjaustuntien sisällölliseen kehittämiseen. Prosessin eteni syklisesti siten, että kehittämistoiminnan eri vaiheet muodostivat kehiä, joissa reflektiivisyys, arviointia ja vuorovaikutusta toteutettiin useammassa eri vaiheessa (kuvio 6). Vaiheissa suunniteltiin, linjattiin, päätettiin ja uudelleen suunnattiin syklisen periaatteen mukaisesti kehittämistehtävää. (Salonen ym. 2017, 52, 69.)

Kuvio 6. Kehittämistoiminnan vaiheet vuosina 2023–2024

Päätin valita opinnäytetyöni aiheeksi kehittämistehtävän, jonka pohjautui konstruktivistisen kehittämistehtävän sekä Engeströmin toimintajärjestelmän yleisen mallin soveltamiseen. Aihevalintaani vaikutti aiheen ajankohtaisuus ja kiinnostus ohjausprosessien kehittämiseen. Lisäksi opettajien muutostarve saada kehitettyä ohjaustuntien sisältöä Ranuan kr. kansanopistolle. Aiheen valintaa vaikutti myös se, että halusin kehittää omaa käytännön- ja teoria tason osaamista ohjauksen saralla ja samalla verrata, kehittää sekä tutkia työelämässä ja koulussa opittua tietoa kehittämisprosessissa.

Opinnäyteyölläni haluan nostaa esiin hyvien ohjausprosessien kehittämistä yhteisesti oppilaitoksissa. Merkitystä on erityisesti sillä, miten ohjauksen prosessit on yhteisöissä rakennettu ja miten saadaan ryhmäohjauksessa sen toteuttajien ääni kuuluviin. Hyödynsin opinnäytetyössä fokusryhmähaastattelua ja idea- ja suunnittelupajaa. Haastattelun avulla tunnistin nykykäytäntöjen kehittämistarpeita ja sain ajankohtaisen kuvan siitä, mitä juuri polkuohjaajat ajattelevat ryhmänä ohjauksen ja ohjaustuntien kehittämisestä. Lisäksi halusin saada tietoa, miten tuotos ja opetussuunnitelma voisi olla tukemassa polkuohjaajia suhteessa heidän omiin tarpeisiinsa.

Koska opinnäytetyöni keskeisenä tavoitteena oli tuottaa opas opettajille ohjaustuntien tueksi, oli tarkoituksenmukaista avata valtakunnallisen opetussuunnitelman kokonaisuudet ja tavoitteet osaksi kehittämistehtävää. Valtakunnallisten opetussuunnitelman tavoitteiden laatiminen oli tärkeää, sillä niiden avulla ohjaajat sitoutettiin määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin sekä ohjausprosessin muutoksiin. Paikallisen opetussuunnitelman keskeisenä tavoitteena on puolestaan kehittää oppilaitoksen toimintakulttuuria, joka tukee opiskelijan hyvinvointia ja osallisuutta.

5.2 Fokusryhmähaastattelu

Laadin ennakkoon haastattelusuunnitelman, jossa pohdin teemahaastattelun kysymykset ja suunnittelin teemahaastattelun kokonaisuuden etenemisen. Valitsin teemojen perusteella seuraavat aihealueet: ohjauksen tavoite, paikallinen opetussuunnitelma, ohjauksen prosessin osa-alueiden kehittäminen, ohjaus-

prosessin tukeminen ja ohjaus yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Näiden teemojen valinta tuki tutkimuskysymysten ratkaisemista. Lisäksi aikaisemmat tutkimukset sekä opiston ohjaussuunnitelma, jotka käsittelevät samaa aihetta, toimivat kysymysten asettelun pohjana. Näillä teemoilla varmistettiin, että erilaiset ilmiöt tulivat esille fokusryhmähaastattelun keskusteluissa (Liite 2). Teemahaastattelu toimi haastattelurunkona polkuohjaajille ja sillä varmistettiin, että kaikista osa-alueista keskusteltiin. Fokusryhmähaastattelun päätyttyä sain analysoitavaksi runsaasti tietoa ohjauksen nykytilasta ja tarpeista.

Haastattelu taltioitiin kahdella digitaalisella nauhurilla mp3-muodossa, jotta haastattelu tallentuisi asianmukaisesti ja ryhmähaastattelun kaikkien osallistujien puheenvuorot saataisiin mahdollisimman hyvin kuuluviin. Tämä menetelmä vähensi mahdollisia epäselvyyksiä haastateltavien sanomisista aineiston purkamisvaiheessa. Saatu aineisto litteroitiin mahdollisimman kattavasti, ja tulokset tiivistettiin tekstimassasta ydinkysymysten alle. Käytin teemahaastattelun runkoa visualisoinnin tukena (Liite 3).

Haastattelun pohjalta sain riittävästi tietoa ohjauksen nykytilasta ja ohjausprosessien kehittämisestä. Käytin tätä tietoa apuna tavoitteellisen idea- ja suunnittelupajan luomisessa. Haastattelusta saatujen havaintojen ja reflektoinnin avulla muokkasin alkuperäistä suunnitelmaani ja kehitin idea- ja suunnittelupajan, joka toimi yhteisen ideoinnin ja suunnittelun välineenä. Menetelmä sopii erinomaisesti tilanteisiin, joissa käsitellään laajasti eri osa-alueita ja näkökulmia. Koska tarkoituksena oli kehittää valtakunnallisten opetustuntien sisältöjä, idea- ja suunnittelupaja oli erittäin sopiva näiden tavoitteiden kartoittamiseen, kehittämiseen ja asettamiseen. Lisäksi se mahdollisti tehokkaan tiedonvaihdon ja tiedonkeruun suhteellisen lyhyessä ajassa, mikä oli olennainen osa ohjaustuntien sisältöjen suunnittelu- ja kehittämisprosessia.

Fokusryhmähaastattelun pohjalta sain kattavan käsityksen ohjauksen nykytilasta opistossa. Haastatteluissa korostui tarve kehittää ohjauskäytäntöjä, erityisesti opettajien ohjausprosessien tukemista suunnitelmallisuuden, johtamisen sekä säännöllisen arvioinnin avulla.

Haastattelun analysoinnin jälkeen sain vahvistusta tarpeelle rakentaa opas, joka tukisi opiston ohjaustuntien yhtenäistämistä ja kehittämistä. Valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteiden päivitys oli tuolloin valmistunut. Hyödynsin opiston ohjaussuunnitelmasta nousseita sisältöjä sekä valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteita rakentaessani sisältösuunnitelman, jonka pohjalta toteutin työpajan.

Aineiston analyysissä keskityttiin erityisesti siihen, kuinka opettajien antama palaute voidaan integroida kehittämistoimenpiteisiin. Haastattelujen tuloksista ilmeni, että valtakunnalliset opetussuunnitelman tavoitteet eivät riittävästi tue opettajia ohjaustuntien suunnittelussa. Opettajat toivoivat materiaalia, joka vähentäisi suunnittelu-aikaa ja mahdollistaisi laadukkaan sisällön tuottamisen. Tunnit vaativat usein paljon valmistelua, mikä vaikeutti sisältöjen suunnittelua, ja opettajat kaipasivat valmiimpia opetuspaketteja.

Opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttaminen ohjaustunneilla vaihteli merkittävästi opettajien kesken. Haastatteluissa ilmeni eroja ryhmäohjauksen sisältöjen ja tuntisuunnitelmien toteutuksessa eri opetusryhmien välillä. Osalla opettajista ryhmäyttäminen oli säännöllistä, kun taas toiset tekivät sitä harvemmin. Osa opettajista ei ollut tietoinen ohjaustuntien tavoitteista tai piti muita oppitunteja ohjaustuntien aikana. Jos opettaja ei tunne ohjaustuntien tavoitteita, toiminta saattaa keskittyä yksittäisiin menetelmiin, jotka eivät tue opetussuunnitelman tavoitteita. Tämä voi johtaa siihen, että kaikki opiskelijat eivät saa tarvittavaa tukea. Ohjaustuntien sisällön yhtenäistäminen varmistaa, että kaikille opiskelijoille tarjotaan ohjausta tasapuolisesti. Keskeistä on, että opettaja ymmärtää roolinsa ryhmäohjauksen fasilitaattorina ja sisäistää opetussuunnitelman tavoitteet osaksi ohjaustunteja.

Haastatteluissa opettajat nostivat esiin myös muita kehittämiskohteita (liite 3). Työssäoppimisjakson tavoitteita tulisi selkeyttää, jotta opiskelijat olisivat paremmin valmistautuneita jaksolle ja sen tehtäviin. Opinto-ohjaukseen ja haastavien ryhmätilanteiden hallintaan kaivattiin lisäkoulutusta. Lisäksi henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman prosessia ja yksilöllisten keskustelujen aikaa haluttiin kehittää sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden erityistarpeet tulisi huomioida ny-

kyistä paremmin. Opiskeluun liittyvien valmiuksien, arjen- ja elämäntaitojen, asumisen sekä sosiaalisten suhteiden tukeminen ja vahvistaminen nousivat myös opettajien esiin nostamina tärkeinä tavoitteina. Näiden tavoitteiden edistäminen ja kehittäminen tulisi olla jatkossakin olla esillä ja niitä kannattaisi edistää systemaattisesti.

5.3 Idea- ja suunnittelupaja

Valmiiksi saatujen valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteiden pohjalta oli hyvä yhdessä opetus- ja kasvatushenkilöstön kanssa lähteä suunnittelemaan ohjaustuntien sisältöjä idea- ja suunnittelupajassa. Työpajassa käsiteltiin myös kasvatuksellisia tavoitteita, jotka ovat keskeisiä oppilaitosyhteisössä. Näiden tavoitteiden kytkeminen osaksi idea- ja suunnittelupajaa oli luonnollista, koska nuorten kanssa työskennellessä tavoitteena on tukea heidän kasvuaan ja kehitystään.

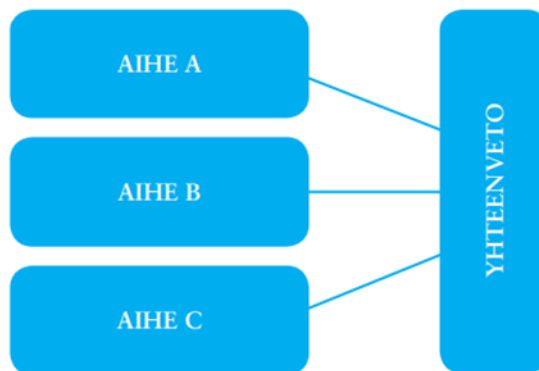
Idea- ja suunnittelupajan tavoitteena oli koota ja tuoda esille fokusryhmähaastattelusta nousseet nykykäytännöt. Ideoimme yhdessä koko opetus- ja kasvatushenkilöstön kanssa ohjaustuntien lukuvuosisuunnitelman valtakunnallisten osaamiskokonaisuuksien ja kasvatuksellisten tavoitteiden pohjalta. Kävimme dialogia siitä, miten haluttuun muutokseen päästään. Tavoitteena oli osallistaa mahdollisimman laajasti eri kasvatusta ja opetushenkilöstöä idea- ja suunnittelupajaan, jotta erilaiset näkökulmat tulisivat huomioiduksi ja jotta haluttu muutos saavutettaisiin.

Tavoitteenani oli, että työpajassa pystyttäisiin käymään myös dialogia nykytoiminnan ja käytännön kehittämisestä siten, että paja toimisi myös nykytoiminnan muutoksen mahdollistajana. Työpajan avulla yhteinen tekeminen vahvistui ja jopa syvällistä ammatillista ajattelua mahdollistettiin.

Havaitsin myös, miten toiminta tuki yhteisesti asetettua päämäärää, eli ohjaustuntien kehittämistä. Käyty dialogi nykytoiminnan kehittämisestä mahdollisti, että paja toimi muutoksen mahdollistajana. Annetussa palautteessa korostui, kuinka

työpajan avulla vahvistettiin yhteistä tekemistä ja voitiin tukea myös syvällistä ammatillista ajattelua.

Työpaja jaettiin pääaiheisiin ja osa-alueisiin (Liite 4). Osallistujat jaettiin pienempiin, neljän tai viiden hengen ryhmiin, joilla jokaisella oli erilaiset ohjaustuntien sisällölliset tavoitteet. Tarkoituksena oli, että pienryhmät käsittelevät näitä tavoitteita ja rakentavat niiden pohjalta ohjaustuntien sisältöjä, tavoitteita ja menetelmiä. Ryhmillä oli näin mahdollisuus jakaa aikaisemmin hyväksi havaittuja ohjausmenetelmiä ja sähköisiä materiaaleja. Pienryhmät työskentelivät annetun ajan, jonka jälkeen ne esittelivät oman ryhmänsä tuottamat tavoitteet ja ideat. Nämä koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi (kuvio 7).

Kuvio 7. Työpaja (Haukijärvi ym. 2014)

Idea- ja suunnittelupajassa sovelsin kaavaketta, joka helpottaa yksittäisten ohjaustuokioiden suunnittelua (Liite 4 5/5). Kaavakkeen avulla suunnittelu oli strukturoitua: “Mitä tehdään” -kohtaan kirjattiin ohjaustunnin sisältö, kuten opiston käytänteisiin tutustuminen, “Miksi tehdään” -kohdassa määriteltiin tehtävän tavoitteet ja perusteet, “Aika”-kohtaan kirjattiin ohjaustunnin ajankohta ja “Välineet”-kohtaan lisättiin ehdotukset käytettävistä ohjausideoista ja menetelmistä. (Kalliola ym. 2010, 85).

Idea- ja suunnittelupajassa huomasin, että vuorovaikutus oli avointa, monipuolista ja rakentavaa. Lisäksi havaitsin, että opetus- ja kasvatushenkilöstö oli sitoutunut yhteisten opetussuunnitelman ja kasvatuksellisten tavoitteiden luomiseen. Opettajat ottivat vastuuta ja olivat motivoituneita osallistumaan

pajassa annettuihin tehtäviin. Oma roolini oli toimia fasilitaattorina, joka avusti ja sparrasi ryhmien työskentelyä., puutumatta asiasisältöön (Kantojärvi 2012. 11).

Havaitsin, että idea- ja suunnittelupaja oli tehokas väline yhteisten tavoitteiden suunnittelussa ja sisäistämisessä. Ennen pienryhmiin jakautumista esittelin työpajan yhteiset tavoitteet ja päivän kulun. Isossa ryhmässä käsiteltiin yhteisiä tavoitteita ja päämääriä. Pienryhmiin jakautuminen mahdollisti syvällisemmän ja tarkemman keskustelun, mikä helpotti uusien asioiden omaksumista ja suunnittelua. Pienryhmien työskentelyn jälkeen tulokset esiteltiin koko opetus- ja kasvatustiimille, jolloin muilla oli vielä mahdollisuus kommentoida sekä tehdä tarkennuksia ja korjausehdotuksia sisältöön.

Suullisessa palautteessa työpajan kehittämiskohteena nousi esiin aikataulun väljyys. Osa opettajista koki, että aikataulu oli liian väljä, kun taas toiset, joille asian sisäistäminen vaati enemmän aikaa, pitivät sitä sopivana. Tutumpien aiheiden käsittely oli helpompaa, kun taas uusien asioiden omaksuminen vaati enemmän aikaa (taulukko 3).

Taulukko 3. idea- ja suunnittelupajan palaute

Mitä hyvää	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitelma on tarpeellinen. • On hyvä, että on selkeä pohja, josta lähteä liikkeelle. • Vapaa-ajan ohjaajat ovat tietoisia siitä, mitä ohjaustunneilla on käsitelty ja mistä on keskusteltu. • Yhteinen tekeminen vahvistuu. • Suunnitelma tukee syvällistä ammatillista ajattelua. • Kokonaisuudet nivoutuvat hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> • Työskentelyaika oli pitkä. • Aikataulu oli epätehokas ja lyhyempi työskentelyaika voisi olla toimivampi. • Tutumpien osa-alueiden käsittely vaikutti sisältöjen työstämiseen.

<p>yhteen, ja tiedetään, mitä asioita käsitellään missäkin osiossa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaikki opiskelijat saavat tehtävät ja tiedon yhtä aikaa. • Keskustelun avulla varmistetaan, että asiat ymmärretään samalla tavalla. 	
--	--

Muutoksen toteuttaminen vaatii teknisten välineiden lisäksi toiminnan ja kokonaisuuden analysointia ja muokkaamista. Uuden toimintamallin muodostamisessa on tärkeää yhdistää kokonaisvaltaisuus ja konkreettisuus (Engeström 2024, 148), mikä oli juuri tämän idea- ja kehittämispajan tavoitteena. Konkreettisena tehtävänä työpajassa suunniteltiin tavoitteet ja tehtävät, jotka tukisivat ohjaustuntien rakennetta. Samalla polkuohjaajien roolit ja tehtävät tehtiin näkyviksi, mikä lisäsi ymmärrystä siitä, mitä ohjaustuntien sisältöihin kuuluu. Kokonaisvaltaisuus ilmeni siinä, että ohjaustuntien sisältö, tehtävät hahmoteltiin ja määriteltiin yhdessä asetettujen tavoitteiden pohjalta, jolloin kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus vaikuttaa sen ohjaustuntien sisältöön.

Palautteen, omien havaintojeni ja yhteisen keskustelun perusteella kokonaisuudet nivoutuivat hyvin yhteen, ja osallistujat pystyivät hahmottamaan selkeästi ohjaustuntien tavoitteet ja tehtävät. Lisäksi havaitsin, että opinnäytetyölle asetetut työnjaolliset ratkaisut ja säännöt kehittyivät tämän työpajan aikana (Engeström 2024, 148). Työpaja mahdollisti keskustelun siitä, miten yhteisesti toimitaan voidaan kehittää ja millaisia muutoksia sekä toimintatapoja ohjaustuntien sisältöihin ja ohjaajan roolin kehittämiseen kannattaa edistää.

5.4 Oppaan sisältö ja rakenne

Ideointipaja tuotti valtavasti materiaalia, jonka pohjalta aloitin tulevan oppaan työstämisen. Tavoitteena oli koota opas, joka toimisi käytännön työvälineenä ohjaajille. Oppaan visuaalisessa suunnittelussa käytin apuna opiston graafista ilmettä.

Opas koottiin Google Docks-alustalle, jotta se olisi helposti muokattavissa ja päivitettävissä. Tämä mahdollistaa oppaan jatkuvan kehittämisen ja sen sisällön päivittämisen tarpeen mukaan, esimerkiksi kun valtakunnalliset opetussuunnitelmat muuttuvat ja sisällöllisiä tai aikataulullisia muutoksia tulee lukuvuoden aikana. Sähköinen formaatti myös mahdollistaa helpon jakamisen ja yhteisen kommentoinnin, mikä tukee yhteistyötä ohjaajien kesken.

Pyrin oppaan ulkoasussa selkeyteen, käytännöllisyyteen ja muokattavuuteen. Oppaassa käytetään selkeitä ja yksinkertaisia tavoitekuvauksia, joiden perusteella ohjaajan on helppo suunnitella tulevia ohjaustuokioita. Havainnollistamiskeinoina käytetään esimerkkitehtäviä, kysymyslistoja, kaavioita ja visuaalisia symboleja, kuten idealamppu-merkkiä, joka viittaa lisäideoihin ja materiaaleihin. Nämä keinot auttavat konkretisoimaan oppaan sisältöä ja tekevät siitä mahdollisimman käytännönläheisen työkalun.

Aloitin oppaan työstämisen kokoamalla yksittäisen ohjaustuokion tavoitteet, tehtävät ja menetelmät yhdelle A4-sivulle. Kun ohjaustuokion aiheet ja kokonaisuus alkoi hahmottua, nimesin jokaisen ohjaustunnin sisällön annettujen tehtävien mukaan, esimerkiksi ”Tutustuminen ja pelisäännöt.” Näin jokaiselle ohjaustunnille tuli tehtävä, jonka perusteella rakensin fokusryhmähaastattelun pohjalta esille tulleen vuosikellon (Liite x). Kun vuosikello oli suunniteltu, hyödynsin samoja otsikoita oppaan sisällysluettelon rakentamisessa.

Vuosikellon sisällysluettelon järjestin kronologisesti alkaen syksyn orientaatioista ja päättyen kevään arviointeihin ja lähtökyselyihin. Perusasioiden jälkeen edetään kohti syvällisempiä aiheita kuten itsetuntemusta, ajanhallintaa ja uraohjausta. Tämä Kokonaisrakenne perustui ja rakentui lukuvuoden aikana eteneviin

ohjaustunteihin ja niiden tavoitteisiin. Aikajärjestys tukee opiskelijoiden ohjaamista koko lukuvuoden ajan vaihteittain ja systemaattisesti. Samalla varmistetaan, että jokaiselle opiskelijalle ohjataan samojen tavoitteiden mukaisesti opetustuntisisältöjä, jotka tukevat lukuvuoden aikana opiskelijan kehitystä ja oppimista.

Tehtävien, tavoitteiden, sisällysluettelon ja vuosikellon valmistuttua määriteltiin jokaisen tuokion kesto ja ajankohta. Lisäksi nimesin tunnit, jotka olivat kaikille opiskelijoille yhteisiä. Loin oppaan sisältöjä tukemaan materiaalipankin, joka sisälsi valmiita ohjausvinkkejä ja -menetelmiä opettajien käyttöön. Nämä menetelmät merkitsin oppaaseen idealamppu-symbolilla. Koska opas on muokattava ja sähköinen versio, opettajilla on mahdollisuus myös jatkossa kommentoida ja jakaa omia hyväksi havaittuja menetelmiä ohjaustuokioiden sisältöjen toteuttamiseksi. Lopuksi kirjoitin ohjaustuntien otsikon alle taustatietoa oppaan syntymisestä ja sen käytöstä.

Ohjaajilla on merkittävä rooli ryhmätoiminnan vetäjinä ja opiskelijoiden tukijoina. Oppaan tarkoituksena on tukea ohjaustuntien tavoitteita ja auttaa uusia opettajia hahmottamaan ohjaustuntien sisältöjä ja tavoitteellista toimintaa. Opas tarjoaa ohjaajille konkreettisia menetelmiä ja tavoitteita, joiden avulla he voivat toteuttaa ohjaustuntien sisältöjä omilla pedagogisilla ratkaisullaan. Ennen kaikkea se toimii työvälineenä, jonka avulla voidaan yhtenäistää opiskelijoiden ohjausta Ranuan opistossa.

5.5 Oppaan käyttö ja vaikutukset

Kehittämistehtävän tavoitteena oli tarjota käytännön työvälineitä, jotka tukisivat opettajia ohjaustyössä. Menetelmissä hyödynsin kehittämistoiminnan konstruktivistisia etenemisvaiheita ja sovelsin Engeströmin toimintajärjestelmän mallia. Mallissa keskeistä on yhteinen toiminta ja oppiminen, joiden kautta vahvan reflektion avulla voidaan arvioida ja suunnata toimintaa eteenpäin. Kehittämistehtävän tuloksena tuotettiin opas, jonka tavoitteet tukevat nuoria erityisesti opiskelu-, itsetuntemus-, työelämätaidoissa sekä opiskelu-, ja urasuunnittelutaidoissa että opiston kasvatuksellisten tavoitteiden

toteutumisessa ja saavuttamisessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opettaja pystyy suunnittelemaan oppaan avulla itselleen tulevan ohjaustunnin sisällön sille asetettujen tavoitteiden perusteella. Tunnin tavoitteita tukemaan on lisätty tehtäviä ja menetelmiä, joita opettajat voivat hyödyntää apuna sisällön suunnittelussa.

Valmis opas esiteltiin opetus- ja kasvatustiimille elokuussa. Opas on otettu opistolla aktiiviseen käyttöön heti lukuvuoden alusta. Olen ollut tyytyväinen siihen, miten innolla opettajat ovat ottaneet oppaan omaksi ja hyödyntäneet sitä ohjaustuntien suunnittelussa. Olen saanut paljon positiivista palautetta oppaan sisällöstä ja käytettävyydestä. Palautetta on myös tullut siitä, miten konkreettiset tavoitteet ja sisällöt ovat helpottaneet ohjaustuntien toteuttamista. Samalla opas on toiminut aktiivisena alustana yhteisten menetelmien jakamisessa

Oppaan sisältöjä ja kehittämistehtävän menetelmiä voidaan hyödyntää ja soveltaa vastaavissa oppilaitoksissa, joissa opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamista halutaan edistää ja tukea. Opasta voidaan myös hyödyntää ja soveltaa sosiaalialan ohjauksessa, jossa suunnitellaan erilaisia ryhmäprosesseja ja edistetään moniammatillista yhteistyötä sekä vahvistetaan yhteisöllisyyttä.

Sosiaalialan näkökulmasta tarkasteltuna opinnäytetyössä korostuu yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukeminen sekä yksilöiden osallistaminen ryhmän toimintaan 'Ohjauksen polulla' -opas mahdollistaa mielestäni yhteisiä toimintatapoja ja sisältöjä, jotka tukevat ohjaajia siten, että ne vahvistavat oppilaiden yhteisöllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta. Keskeistä mielestäni on myös se, miten opas tukee yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tavoitteita sekä tukee mahdollisuuksia osallistaa yksilöä ryhmän toimintaa.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Ranuan kristilliselle kansanopistolle opas ohjaustuntien tueksi ja pohtia, miten polkuohjaajan työnkuvaa voidaan selkeyttää. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Engeströmin toimintajärjestelmän mallin ja konstruktivistisen lähestymistavan soveltaminen tarjoaa välineitä toiminnan kehittämiseen. Toimintajärjestelmän mallin avulla voidaan tarkastella laajempia rakenteita, luoda uusia välineitä sekä testata niitä käytännössä. Lisäksi työskentelyyn liittyy vahva reflektio, joka vaatii pysähtymistä prosessin eri vaiheessa, arviointia ja taas eteenpäin suuntaamista. Keskiössä on vuorovaikutus, joka vaatii avointa ja tasavertaista keskustelua niin että erilaiset näkökulmat voivat tulla esille prosessin eri vaiheissa. (Salonen ym. 2017).

Havaitsin, miten fokusryhmähaastattelun ja idea- ja suunnittelupajan avulla voidaan tuottaa konkreettista havaintoaineistoa. Fokusryhmähaastattelun avulla tunnistettiin toiminnan kehittämistä vaativat tekijät, ja idea- ja suunnittelupajassa kehitettiin niiden pohjalta uusia ratkaisuja ohjaustuntien sisältöjen tueksi. Nämä menetelmät ja työkalut toimivat hyvin sekä tuotetun aineiston analysoinnissa, että uuden toimintamallin käytäntöön soveltamisessa. Mielestäni menetelmät mahdollistavat kokonaisvaltaisen ja konkreettisen lähestymistavan, joka tukee oppilaitoksen toimintatapojen ja ohjaustuntien rakenteiden kehittämistä.

Hyödynsin polkumallia erityisesti ryhmäohjauksen kehittämisessä, tavoitteena oli luoda käytännön työkaluja, joilla opettajat pystyivät jäsentämään ja toteuttamaan ohjaustunteja systemaattisemmin. Tämä selkeytti myös valtakunnallisen opetussuunnitelman ja ohjaussuunnitelman tavoitteita. Ranuan kristillisen kansanopiston ohjaussuunnitelma pohjautuu polkumalliin, jossa opiskelijan ohjaus etenee opintojen alkuvaiheesta aina niiden päättymiseen saakka. Selkeämmin määritelty ohjaussuunnitelma auttaa opettajia hahmottamaan omat vastuualueensa ja tekevät opiskelijoille ymmärrettäväksi, millaista tukea he voivat odottaa opintojensa aikana.

Roolien ja vastuiden selkeyttäminen on olennaista, jotta ohjausprosessi toimii sujuvasti. Opinnäytetyön haastatteluista ja ohjausprosessien analyysistä nousi esiin, että vastuunjako on usein epäselvää, mikä voi johtaa siihen, että opiskelijat eivät saa riittävän tavoitteellista ohjausta. Selkeät tavoitteet, roolit ja vastuut lisäävät toiminnan ennakoitavuutta ja luottamusta opettajien ja opiskelijoiden välillä, mikä tutkimusten mukaan parantaa ohjaustuntien laatua. Yhtenäisten sisältöjen luominen varmistaa, että ohjaustuntien tavoitteet saavutetaan yhdenmukaisesti ja tasa-arvoisesti. Pirstaleiset sisällöt ovat johtaneet epätasaiseen ohjaukseen, ja opettajat toivat useissa haastatteluissa ja keskusteluissa esiin tarpeen yhtenäistää ohjaustuntien sisältöjä.

Osallisuus ja oppiminen ovat olleet keskeisiä tekijöitä prosessin onnistumisessa. Kun jokaisella osallistujalla on ollut mahdollisuus vaikuttaa prosessin kulkuun ja sisältöön, syntyy sitoutumista ja yhteistä vastuunkantoa. Tämä luo mielestäni perustan aidolle yhteistyölle, jossa erilaiset näkökulmat ja kokemukset pääsevät esiin. Havaitsin, että kun jokainen osallistuja kokee voivansa vaikuttaa prosessiin, he ovat myös motivoituneempia omaksumaan uusia toimintatapoja ja kehittämään toimintaa. Yhdessä toimimalla voidaan saavuttaa tuloksia, jotka vaikuttavat koko ohjausprosessin kehittymiseen.

Mielestäni pienillä toimenpiteillä ja interventioilla voi olla suuri merkitys. Menetelmien ei tarvitse olla laajoja tai monimutkaisia, sillä jo avoin ja rakentava keskustelu voi tuottaa merkittäviä tuloksia. Tärkeintä on, että toiminta on aina tavoitteellista – asioita ei tule tehdä vain tekemisen vuoksi, vaan prosessissa on tiedettävä, mihin toiminnalla pyritään ja mitä halutaan saavuttaa. Selkeät tavoitteet ohjaavat toiminnan suuntaa ja varmistavat, että tehty työ vie kohti haluttua lopputulosta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää polkuohjaajille välineitä ohjaustuntien sisältöjen tueksi, ja työ on nyt saatu päätökseen. Oppaassa on painotettu yksinkertaisuutta ja selkeyttä, jotta siitä tulisi helposti käytettävä työkalu opetuksen suunnitteluun. Käyttäjäystävällisyyteen on panostettu erityisesti tekemällä oppaasta sähköinen ja vuorovaikutusta edistävä väline. Näin kaikki ohjaajat voivat kommentoida ja osallistua oppaan kehittämiseen myös jatkossa. Tavoitte-

na oli luoda oppaasta mahdollisimman joustava ja muunneltava työkalu, joka mukautuu ajan myötä muuttuviin tarpeisiin. Lisäksi visuaalisuus oli tärkeässä roolissa; oppaan ulkoasussa on hyödynnetty oppilaitoksen graafista ilmettä, jotta siitä tulisi myös esteettisesti miellyttävä.

Kehittämistehtävän tuloksena syntynyt opas tarjoaa uudenlaisen toimintamallin entisen rinnalle, mikä vahvistaa ohjaustoiminnan selkeyttä ja yhtenäisyyttä. Polkuohjaajille opas toimii konkreettisena työvälineenä, joka auttaa varmistamaan, että toiminta perustuu yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin ja käytäntöihin. Tämä vähentää epäselvyyksiä ja luo yhtenäisen toimintakulttuurin, jossa kaikki opiskelijat saavat tasapuolisemmin tukea riippumatta ohjaajasta. Lisäksi opas selkeyttää rooleja ja vastuita, ja edistää näin opistolla toteutettavaa laadukasta ja yhdenmukaisia ohjausprosesseja.

6.2 Jatkokehittämisasiheet

Ohjausprosessien kehittämisen tueksi suosittelen Ranuan kristilliselle kansanopistolle seuraavia toimenpiteitä. Ensinnäkin opiston tulisi päivittää ohjaussuunnitelma ajan tasalle tämän opinnäytetyön kehittämiskohteiden pohjalta mm. työnjako ja polkumalli, joka on juuri uudistettu. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös ohjaussuunnitelman toimintatapoihin sekä työ- ja vastuualueiden selkeyttämiseen. Päivitetyt suunnitelman tulisi olla helposti saatavilla kaikille, jotta sen käyttö olisi vaivatonta ja helppoa. Lisäksi olisi suositeltavaa tuoda käytäntöön hyvän ohjauksen kriteerit, joiden avulla voidaan kehittää ohjausprosessin muita osa-alueita. Näiden kriteerien pohjalta voidaan luoda konkreettisia ratkaisuja ohjausprosessien parantamiseksi ja edistämiseksi.

Jatkuva arviointi ja palautteen keruu ovat olennaisia, jotta ohjaustuntien sisältöjä voidaan kehittää ja parantaa niiden pohjalta. Ilman seuranta on vaikea arvioida kehittämistyön vaikutuksia. Arvioinnilla varmistetaan, että sille asetetut tavoitteet saavutetaan ja sen avulla voidaan saada ajankohtaista tietoa opiskelijoiden kokemuksesta ohjaustunneista.

Vaikka tämä työ keskittyy opettajien näkemyksiin ohjaustuntien kehittämisestä, on tärkeää tulevaisuudessa tutkia myös opiskelijoiden kokemuksia. Tämä auttaisi ymmärtämään, miten ohjaustunnit vaikuttavat heidän hyvinvointiinsa ja oppimiseensa. Jatkotutkimuksissa tulisi keskittyä ohjaustuntien vaikuttavuuteen opiskelijoiden näkökulmasta. Hyvin toteutettu ohjaus tukee oppimista, opintojen etenemistä ja hyvinvointia. Tavoitteena on, että ohjaustuntien sisällöt vastaavat mahdollisimman hyvin opiskelijoiden tarpeisiin ja valtakunnallisiin osaamistavoitteisiin, ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat, tarpeet ja elämäntilanteet (Eperusteet 2023).

Haastatteluissa esiin tulleet ohjausprosessin kehittämistarpeet, kuten vastuunjaon selkeyttäminen ja tiedonkulun parantaminen, tarjoavat arvokasta tietoa tulevaa kehitystyötä ja jatkotutkimuksia varten. Näitä havaintoja voidaan hyödyntää esimerkiksi opiston eri tiimien ja työntekijöiden tehtävienjakoa miettiessä ja suunnitellessa tai osana koulun strategista kehittämistä. Ne tukevat myös opettajien ja ohjaajien ammatillista kehittymistä lisäksi ne mahdollistavat sekä edistävät ohjausprosessien toimintakulttuurin muutoksen kehittymistä.

6.3 Oman oppimisen pohdinta

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen ja antoisa, mutta samalla vaativa ja haastava. Olen ollut mukana erilaisissa opetustehtävissä ja ohjaustilanteissa niin oppilaitoksessa kuin työpaikoillakin, niistä olen saanut kokemusta, joka on auttanut prosessin eteenpäin viemisessä. Tämä prosessi on kuitenkin asettanut uudenlaisia haasteita ja vaatimuksia olla fasilitaattorin rollissa, joka on hyvin erilainen kuin asiantuntijan, opettajan tai valmentajan rooli. Myös useamman menetelmän soveltaminen ja niiden yhdistäminen kehittämistehtävään on edellyttänyt ajallista sitoutumista ja vaatinut paljon suunnittelu-aikaa.

Fasilitaattorina toimiminen on ollut antoisaa ja palkitsevaa. Suurin muutos on ollut tapahtunut ajattelutavassa viedä eteenpäin prosesseja, jossa ryhmä tuottaa tarvittavan sisällön ja ottaa vastuuta sisällöstä. Ryhmän aito kokemus, että sisältö on heidän tuottamaansa, sitouttaa ryhmää saatujen tuloksien kehittämiseen. Ryhmän yhdessä jalostamat ideat, jotka rakentuivat keskustelun

kautta pienissä ryhmissä. Olennaista on ollut löytää myös juuri sopiva toimintatapa, jolla haluttu lopputulokseen päästäisiin. Valintoihin matkanvarrella ovat vaikuttaneet monet asiat, kuten tehtävän laajuus, ryhmäkokoo ja käytettävissä oleva aika.

Olennaista on ollut myös vaiheet, joita fasilitaattorina on pitänyt tunnistaa ja osata, jotta tavoitteellista toimintaa on osannut viedä eteenpäin. Erityisen haastavaa on ollut päätökset, joissa on pitänyt pysyä neutraalina, osallistumatta sisällölliseen keskusteluun ja sisällön tuottamiseen. Fasilitaattorina olen keskittynyt toimintaan, joka ei tarjoa valmiita vastauksia tai edistä omia tavoitteita, vaan mahdollistaa ja osallistuttaa ryhmän jäseniä toimintaan.

Kehittämistehtävän toteuttaminen, joka sisältää useiden menetelmien soveltamista, on pitkä ja vaativa prosessi. Se edellyttää jatkuvaa reflektiota, oman toiminnan arviointia ja kykyä soveltaa teoreettista tietoa käytännön tilanteisiin. Tämä reflektointi on antanut minulle mahdollisuuden tuoda osaamiseni opiston käyttöön sekä samalla kehittyä ammatillisesti.

Merkittävin muutos on tapahtunut ajattelutavassani: olen oppinut ymmärtämään, kuinka kehittämistehtävää voi viedä eteenpäin ja millä keinoin ohjausprosesseihin voidaan vaikuttaa. Oivallukset siitä, miten ohjauksen kehittämisellä voidaan tukea koko työyhteisön toimintaa ja kulttuuria, ovat olleet erityisen arvokkaita. Tämä prosessi ei pelkästään kehitä yksittäisiä käytäntöjä, vaan vaikuttaa laajasti koko työyhteisön toimintatapoihin ja edistää yhteistä kasvua ja oppimista.

Olen iloinen, että kehittämistehtävän päättyessä "Ohjauksen polulla" -opas on otettu aktiiviseen käyttöön Ranuan kristillisellä kansanopistolla. Se on jo mahdollistanut opettajille omien menetelmien jakamisen ja muutoksia toimintatavoissa. Valitettavasti opinnäytetyöprosessin aikataulullisista syistä oppaasta ei ehditty kerätä palautetta eikä arvioida sen toimivuutta, mikä olisi ollut tärkeä osa kehittämisetöntä ja tätä opinnäytetyöprosessia.

Lopuksi haluan erityisesti kiittää opinnäytetyöni ohjaajaa. Sinun ohjauksesi on ollut merkittävä tuki koko prosessin aikana. Olet innostanut minua paneutumaan tähän tehtävään, ja samalla mahdollistanut minulle hyvän ohjauksen, joka on osa ammatillista kasvuani. Kiitos siitä, että olet ollut tukena ja inspiroinut minua kehittämään osaamistani.!

“Hyvä ohjaus luo kestävän ja hyvinvoivan elämänpolun”

(Hyvän ohjauksen kriteerit 2023)

LÄHTEET

Aho, S. & Laine, K. 2004. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava

Engeström, Y. 2003 Kehittävän työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. 3. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Engeström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Tampere: Vastapaino.

Eperusteet 2024. Ranuan kristillisen kansanopiston opetussuunnitelma oppivelvollisille 2023. Opetushallitus. Viitattu 3.4.2024

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/5075993/vapaasivistystyo/tiedot>.

Goman, J., Rumpu, N., Kiesi, J., Hietala, R., Hilpinen, M., Kankkonen, H., Kjälldman, I., Niinistö, Sivuranta, S., Nykänen, S., Pantsar, T., Piilonen, H., Raudasoja, A., Siippainen, M., Toni, A. & Vuorinen, R. (2020). Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 6:2020. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/02/KARVI_0620.pdf.

Grape People. 2019. Mitä fasilitointi tarkoittaa. Viitattu 27.9.2024. <https://grapepeople.fi/fasilitointi/>

Hakala, J. 2022. Hyvä, parempi, valmis. Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.

Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.5.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-510-7>.

Hyvän ohjauksen kriteerit 2023. Opetushallitus. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 14.6.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Hyv%C3%A4n%20ohjauksen%20kriteerit_0.pdf.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kansanopistot 2023. Mikä on kansanopisto? Viitattu 27.3.2024 <https://www.kansanopistot.fi/opiskelu-kansanopistossa/mika-on-kansanopisto/>.

Kansanopiston oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet, KOPS 2021. Viitattu 27.3.2024 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/vapaasivistystyo/7512390/tiedot>.

Kantojärvi, P. 2012. Fasilitointi luo uutta. Helsinki, Talentum.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House Oy.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632. Viitattu 27.3.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>.

Lehto, L 2020. Ohjaussuunnitelma Ranuan kristilliselle kansanopistolle. Kehittämishanke. Oulun ammattikorkeakoulu.

Markkanen, EL., Rumpu, N., Saarinen, J., Hyvärinen, N., Henriksson, P., Lantela, L., Lumme, M., Paalasmaa, J., Palmu, M. & Palmu, I. 2022. Sitouttavan kouluyhteisötyön arviointi – Arvioinnin väliraportti. Julkaisut 20:2022. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 10.6.2024 https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Karvi_2022.pdf.

Mäntyranta T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Viitattu 28.3.2024.

<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo97349.pdf>.

Myllykoski-Laine, S., Jokio, K., Kalalahti, M. & Kiilakoski, T. 2024. Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa. Julkaisut 10:2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 12.6.2024
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1024.pdf.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. 2000a. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: Ps-kustannus.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. 2000b. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Juva: PS-kustannus.

Oppivelvollisuuslaki 30.12.2020/1214. Viitattu 27.3.2024

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>.

Penttinen, M. 2020. Fasilitoinnin ihme. https://grapepeople.fi/wp-content/uploads/2022/02/GrapePeople_Fasilitoinnin-ihme.pdf

Ranuan opisto 2023. oppia ja elämyksiä pohjoisesta. Viitattu 21.9.2023

<https://www.ranuanopisto.fi/ranuan-opisto/arvot-ja-visio/>.

Ruponen, R., Nummenmaa, A R., & Koivuluhta, M. 2002. Ryhmäohjaus muutoksen mahdollisuuden maisemana. Teoksessa: Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: PS-kustannus, 162–188.

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.5.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-649-4>.

Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet 2005. Arvot, elämä ja etiikka. Helsinki: Talentia. Viitattu 2.1.2024.

<https://elsilehto.files.wordpress.com/2013/11/sosiaalialan-ammattilaisen-eettiset-ohjeet.pdf>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Koulu-terveyskysely. Tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi. Tilastoraportti 48/2023. Viitattu 14.6.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 20.3.2024 https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Vehviläinen, S. 2014 Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus Oy.

LIITTEET

- Liite 1. Teemahaastattelun kysymykset
- Liite 2. Suostumus haastattelun tallennukseen
- Liite 3. Fokusryhmähaastattelun koonti
- Liite 4. Työpajatyöskentelyn sisältö
- Liite 5. Ohjauksen polulla – opas polkuohjaajalle

Liite 1. Teemahaastattelun kysymykset

Teemahaastattelun kysymykset

Ohjauksen tavoite

- Miksi ohjaat?
- Mihin haluat ohjauksella vaikuttaa?
- Millaisia tavoitteita ohjaustilanteissa sinulla on?

Paikallinen opetussuunnitelma: osaamistavoitteet ja arvioinnin kohteet

- Miten paikallinen opetussuunnitelma on tukenut ohjaustuntien sisältöjen suunnittelussa?
- Mitä arvioinnilta odotetaan?

Ohjauksen prosessin osa-alueiden kehittäminen

- Miten ohjausprosessin eri vaiheita voidaan kehittää?
 - Opintojen suunnittelu ja arviointi
 - Opinto-ohjaus
 - Työssäoppimiseen ohjaaminen ja urasuunnittelu
 - HOJKS ja pedagoginen tuki
- Miten ohjauksen hyviä käytänteitä voidaan lähteä edistämään?

Ohjausprosessin tukeminen

- Millaisia tarpeita sinulla on ohjaustuntien sisältöjen osalta?
- Millaisiin ohjaustilanteisiin tarvitsisit tukea?
- Mikä sinulle on ohjauksessa hankalinta, miksi?

Ohjaus: yhteisöllisyyden vahvistaminen

- Miten olet ryhmäyttänyt opiskelijaryhmän?
- Miten tunneilla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta?
- Kuinka ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa?
- Mitä menetelmiä olet käyttänyt ohjauksessa?

Liite 2. Suostumus haastattelun tallennukseen

Lapin ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö: Ohjaustuntien kehittämisestä ja ohjaajan tehtävien selkeyttäminen Fokusryhmähaastattelu

Haastattelija: Jaakko Mikkola

Suostumus haastattelun tallennukseen

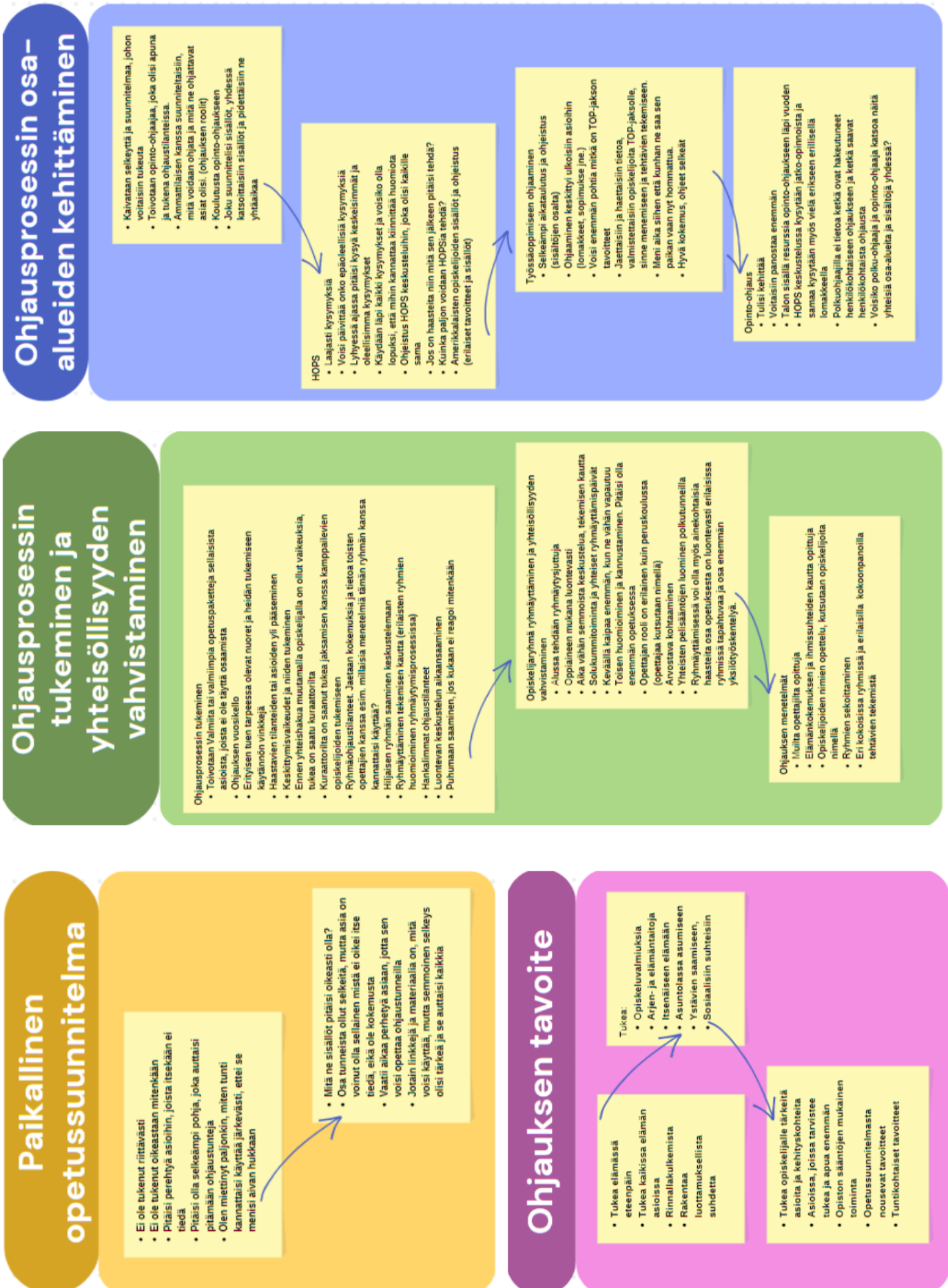
Annan suostumukseni siihen, että haastatteluni voidaan tallentaa Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijan järjestämässä haastattelussa Ranuan kristillisellä kansanopistolla opinnäytetyötä varten toukokuussa 2024. Haastattelun aineistoa käytetään myöhemmin materiaalina opinnäytetyön tuloksia varten ja se hävitetään heti opinnäytetyön valmistuttua. Haastattelu materiaali on ainoastaan opinnäytetyötä tekevän opiskelijan käytössä opinnäytetyön tuloksia kerätessä. Opinnäytetyössä ei käytetä haastateltavan tunnistettavia tietoja.

Aika ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Liite 3. Fokusryhmähaastattelun koonti

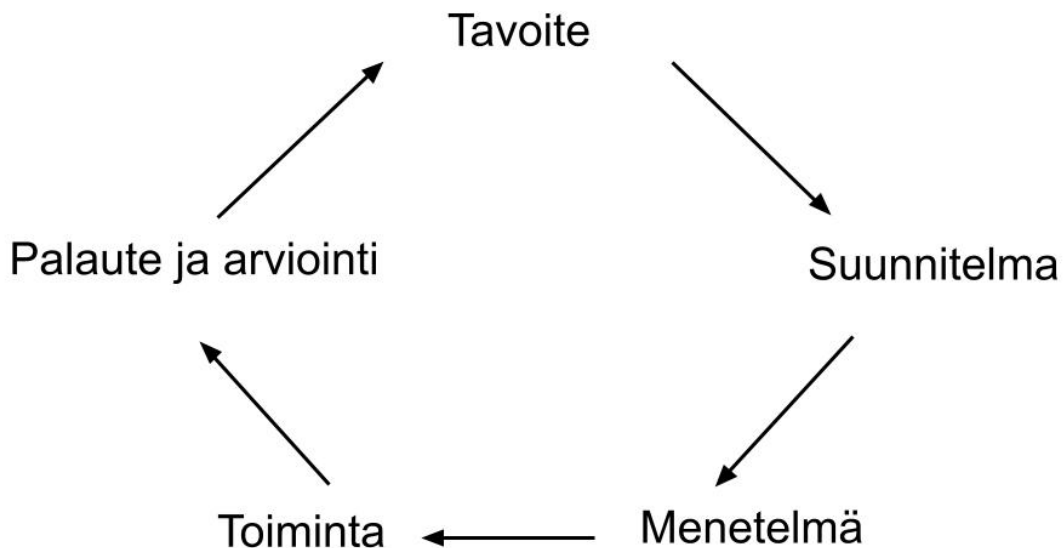

Liite 4 1(5). Työpajatyöskentelyn sisältö

Ohjaamisen prosessi ja tavoite

Ohjaaminen voidaan nähdä prosessina, joka alkaa aina tavoitteiden asettamisella, eli päätetään yhdessä päämäärästä, johon toiminnalla pyritään. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikilla toiminnalla tulee olla syy, miksi sitä tehdään tai suunnitella antava asia, joka halutaan saavuttaa. Tavoitteen jälkeen tehdään suunnitelma, joka vastaa kysymyksiin mitä, miksi, koska, kenelle ja miten. Suunnittelu on keskeinen työväline kaikessa ohjaustoiminnassa.

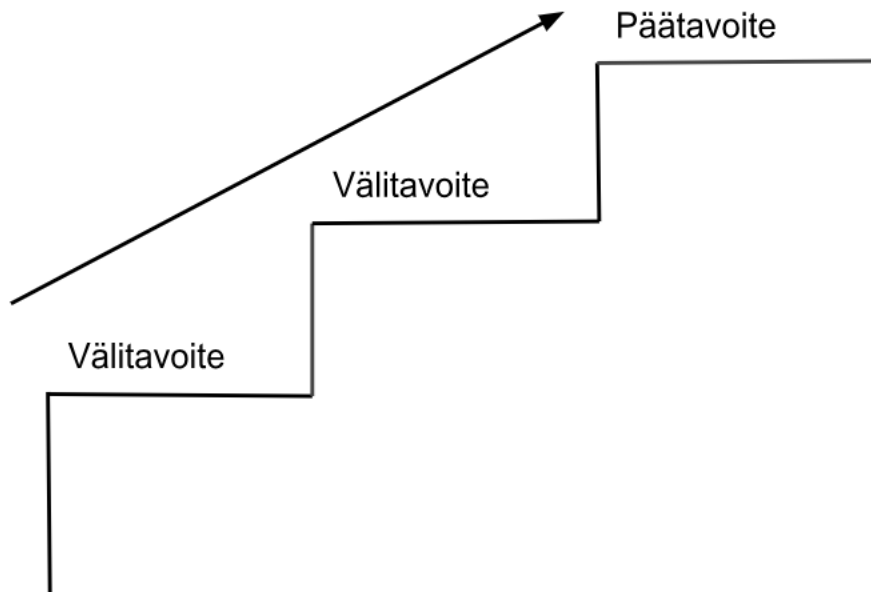
Työpajan tarkoituksena on ideoida ja miettiä erilaisia keinoja, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa. Tavoitteena on Ideoida valtakunnallisista opintokokonaisuuksista opetustunti sisältöjä, jotka tukevat valtakunnallisten osaamistavoitteiden toteutumisessa. Osaamistavoitteiden lisäksi on hyvä pitää mielessä myös kasvatukselliset tavoitteet. Menetelmien valinta riippuu tavoitteesta, mutta myös paljon yksilöstä ja ryhmästä. Menetelmä on vain väline tavoitteen saavuttamiseksi, ei itsetarkoitus.

Ohjaamisen prosessi (Kalliola ym. 2010)

Toiminta voidaan jakaa pää- ja välitavoitteisiin. Päätaavoitteena olen käyttänyt valtakunnallisen osaamiskokonaisuuksien tavoitteita. Välitavoitteet ovat pienempiä ja ne suuntaava toimintaa kohti päätaavoitetta. Esim. päätaavoitteena voi olla, että jokaiselle opiskelijalle on jatkosuunnitelma tehty ja että heistä jokainen sijoittuu suunnitelman mukaiseen koulutukseen. Välitavoitteena voi silloin olla, että ryhmäläiset tutustuvat heitä kiinnostavaan koulutusalaan käytännössä ja kartoittavat eri vaihtoehtoja, jos eivät pääse ensisijaiseen koulutukseen.

Liite 4 2(5). Työpajatyöskentelyn sisältö

Päätavoite jaetaan pienemmiksi välitavoitteiksi (Kalliola ym. 2010)

Ryhmäohjauksen päätavoite jaetaan pienemmiksi välitavoitteiksi. Ne etenevät askel kerrallaan kohti päätavoitetta.

Ideointityöpaja

Työpaja etenee seuraavasti

1. Jaetaan läpikäytävä pääaihe osa-alueisiin
2. Jaetaan ryhmä pienempiin ryhmiin, jolla jokaisella on eri näkökulma tai aihe, joka liittyy suurempaan kokonaisuuteen, jota on tarkoitus käsitellä
3. Käydään läpi pienryhmän tavoitteet ja annetaan ryhmille aikaa pohtia ja miettiä näkökulmaansa ja aiheitaan. Ryhmille on annettu myös mahdollisuus käyttää aikaisempia materiaaleja ja sähköisiä lähteitä hyväksi
4. Pienryhmät valmistautuvat esittelemään oman ryhmänsä osa-alueen tuottamat ideat, jonka avulla muut ryhmäläiset saavat kattavasti tietoa pienryhmän näkökulmista ja aiheista.
5. Kun sovittu aika on kulunut umpeen, käydään tulokset yhdessä läpi. Jokainen ryhmä esittelee oman osa-alueensa ideat ja ne nivotaan yhteen kokonaisuudeksi. Osa-alueista käydään yhteistä keskustelua ja kirjataan mahdolliset kehitysehdotukset

Liite 4 3(5). Työpajatyöskentelyn sisältö

Ryhmä 1

Tehtävä

- Tutustukaa **ohjauksen osa-alueisiin ja osaamistavoitteisiin** ja laatikaa niiden pohjalta ohjaustunneille ideointisuunnitelma. Voitte käyttää aikaisempia hyväksi todettuja materiaaleja ja ohjaustunneilla hyväksi havaittuja menetelmiä ideointisuunnitelmien pohjana. Kirjatkaa tiedot tälle kohtaan **Ohjaustuntien ideointisuunnitelma**.
- Pohtikaa ryhmässä, mitä välitavoitteita osaamistavoitteiden toteutumiseen tarvitaan ja miten välitavoitteet voisivat näkyä ohjaustuntien sisällöissä ja toteutuksessa?
- Laatikaa jokaiselle osa-alueelle myös kasvatukselliset tavoitteet

Ohjaus opintojen alkaessa elo-lokakuu

- Tietoisuus toimintaympäristöstä
- Tutustuminen opiston fyysiseen ympäristöön: yhteiset tilat ja asunto sekä opiston lähiympäristöön
- Opiston käytänteisiin tutustuminen (mm. puhelimen käyttö, lippikset jne.)
- Ryhmäytyminen ja ryhmän yhteisten pelisääntöjen laatiminen
- Opintoihin orientointi ja opintoihin tutustuminen (lukujärjestys, suoritukset, opintopisteet jne.)
- Aloituskeskustelu opintopolun ohjaajan kanssa ja tavoitteiden asettaminen opistovuodelle (HOPS tukea tarvitseville)
- Tulokysely

Osaamistavoitteet

- laatia opinnoilleen henkilökohtaisen opinto- ja urasuunnitelman ja seurata suunnitelman toteutumista säännöllisesti yhdessä oman opettajan ja/tai opinto-ohjaajan kanssa
- ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opintojensa suunnittelussa ja suunnitelman toteutumisen seurannassa
- suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään.
- tunnistaa omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja itselleen sopivia opiskelutapoja ja huomioida ne oman opiskelunsa suunnittelussa
- havainnoida omaa toimintaansa saamansa palautteen perusteella ja nimetä omia vahvuuksiaan sekä asettaa itselleen tavoitteita

Liite 4 4(5). Työpajatyöskentelyn sisältö

Ryhmä 2

marras-tammikuu

- Arviointi opistossa (väliarviointi ja suoritukset)
- Työssäoppimiseen ohjaaminen (omat kiinnostuksen kohteet, sopimukset, työelämän perussäännöt ja toimintatavat, harjoitukset kuten soittaminen, käyminen jne, miten tuetaan?)
- Opistoon ja elämään liittyvä ohjaus (turvallisuus asuntolassa ja opistossa. Yhteinen omaisuus. Hyvät tavat)
- Itsetuntemuksen kehittyminen ja persoonallinen tuki (positiivisen palautteen antaminen. Hyvät tavat ja niiden merkitys. omien vahvuuksien löytäminen.)
- Elämään liittyvien muutosten kohtaaminen opistovuoden aikana
- Oppiminen opistossa ja itsearviointi
- Ohjauskeskustelu opintopolun ohjaajan kanssa
- Olokysely

Osaamistavoitteet

- hankkia tarvitsemaansa tietoa ja suhtautua siihen kriittisesti
- toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä työskennellä erikokoisissa ryhmissä aktiivisesti ja rakentavasti
- Hyödyntää sosiaalista mediaa jatko-opinnoissa, jatkuvassa oppimisessa ja työelämässä
- suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään

Ryhmä 3

Ohjaus opintojen päättyessä maaliskokuu

- Ura- ja ammatinvalinnan ohjaus
- Työssäoppimisjakson kokemukset ja palaute
- Haku seuraaviin opintoihin
- Nivelvaiheen ohjaus
- Henkilökohtaisen kehittymisen arviointi
- Päätöskeskustelu opintopolun ohjaajan kanssa
- Päätökysely
- Todistukset

Osaamistavoitteet

- toimia digitaalisessa toimintaympäristössä jatko-opinnoissa, työelämässä ja laajemmin yhteiskunnassa.
- hyödyntää te-palveluja: etsiä avoimia työpaikkoja, ilmoittautua työnhakijaksi ja työvoimakoulutukseen
- hahmottaa oman opinto- ja urapolkunsu toisella asteella ja sen jälkeen
- noudattaa työelämän keskeisiä pelisääntöjä ja toimintatapoja

Liite 4 5(5). Työpajatyöskentelyn sisältö

Ohjaustuntien ideointisuunnitelma

Mitä tehdään

Kohtaan kirjataan koko ohjaustunnin tekemiset (esim. itsensä esittely, aloitusleikki, lopetustehtävä jne.)

Miksi tehdään

Tämä kohta on erittäin tärkeä, sillä siinä kysytään samalla tavoitetta. Miksi on niin tärkeä tehdä juuri se toiminta siinä kohdassa. (esim. miksi on tärkeä kertoa opiston poissalolokäytännöistä tai miksi on tärkeä kertoa tehtävän säännöt jne.)

Aika

Kohtaan arvioidaan paljonko aikaa mihinkin osioon menee. Aloituksen tulee olla napakka siihen ei saa mennä montaa minuuttia.

Välineet

Kohtaan kirjataan, mitä välineitä mihinkin tehtävään tarvitaan. Näin ohjaajat voivat ennen tunnin alkua varmistaa, että heillä on kaikki tarvittava välineet mukana (sisältää myös sähköiset materiaalit kuten monisteet, ohjeet ja ohjeistukset)

Kuka?

Kohtaan kirjataan, kuka ohjaa osion

Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
esim. Tietoisuus toimintaympäristöstä Käydään läpi opiston säännöt...	Tähän osaamistavoitteet ja kasvatukselliset tavoitteet	1 oppitunti	esim Järjestys-säännöt	Polkuohjaaja kaikille yhteisesti

Lähteet

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuu-teen. Helsinki: Kirjapaja

Lehto, L. 2020. Ohjaussuunnitelma Ranuan kristilliselle kansanopistolle. Kehittämishenke. Oulun ammattikorkeakoulu.

Eperusteet 2024. Ranuan kristillisen kansanopiston opetussuunnitelma oppivelvollisille 2023. Opetushallitus. Viitattu 3.4.2024.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/5075993/vapaasivistystyo/tiedot>

Liite 5 1(36). Ohjauksen polulla – opas polkuohjaajalle

Ohjauksen polulla

*“Hyvä ohjaus luo kestävän ja hyvinvoivan elämänpolun.”
(Hyvän ohjauksen kriteerit, 2023)*

Liite 5 2(36). Ohjauksen polulla – opas polkuohjaajalle

	2
SISÄLLYS	
Ohjaustunnit	5
Vuosikello	6
SYKSY	7
Opiston käytänteet	7
Tutustuminen ja pelisäännöt	8
Opistosuunnistus	9
Orientaatioviikko tutustuminen	10
Ryhmäytyminen	11
Hyvät tavat ja hyvä käytös	12
Työpaja, oma rooli ja vastuu	13
Opinnoissa eteneminen	14
Vahvuudet ja tunteet	15
Tulokysely	16
Luottamus	17
Turvallisuus	18
Muutokset ja sopeutuminen	19
Itsetuntemus ja persoonallinen tuki	20
Työssäoppimiseen ohjaaminen	21
Oppiminen ja itsearviointi	22
Arviointi ja suoritukset	23
KEVÄT	24
Yhteenkuuluvuuden vahvistaminen	24
Työssäoppimiseen ohjaaminen	25
Ura- ja ammatinvalinnanohjaus 1	26
Ura- ja ammatinvalinnanohjaus 2	27
Ruokailu, uni ja liikkuminen	28
Stressi, ajanhallinta ja rentoutuminen	29
Vapaamuotoinen ohjaustunti	30
Työssäoppimisjakson kokemukset ja palaute	31
Vero, verokortti & työsopimus	32
Itsenäistyminen 1 & 2	33
Ajanhallinta	34
HOPS/itsearviointi	35
Lähtökysely	36
Lähteet	37

Ohjaustunnit

Tämä oppaan on koonnut Jaakko Mikkola osana Lapin ammattikorkeakoulun opinnaytetyöprosessia. Materiaali on tuotettu valtakunnallisten opetussuunnitelman ja opiston kasvatuksellisten tavoitteiden pohjalta Ranuan kr. opiston opetus- ja kasvatustiimissä keväällä 2024. Oppaassa on jaettu hyviä käytänteitä ja kokemuksia sekä olemassa olevaa materiaalia.

Ohjauksen polulla -oppaan tarkoituksena ja tavoitteena on ollut tuottaa materiaalia ryhmäohjauksen ja ohjaustuntien tueksi. Oppaan tarkoituksena on pysyä ajantasaisena ja palvella muuttuvassa opetus- ja ohjausympäristössä ryhmäohjaustuntien sisällön suunnittelun tukena. Opasta on mahdollista kommentoida, ja voit jakaa materiaalia sekä menetelmiä kommenttien avulla. Opasta päivitetään ja arvioidaan säännöllisin väliajoin, jotta se vastaisi mahdollisimman hyvin käytännön tarpeisiin ja olisi käyttökelpoinen ohjaustyössä.

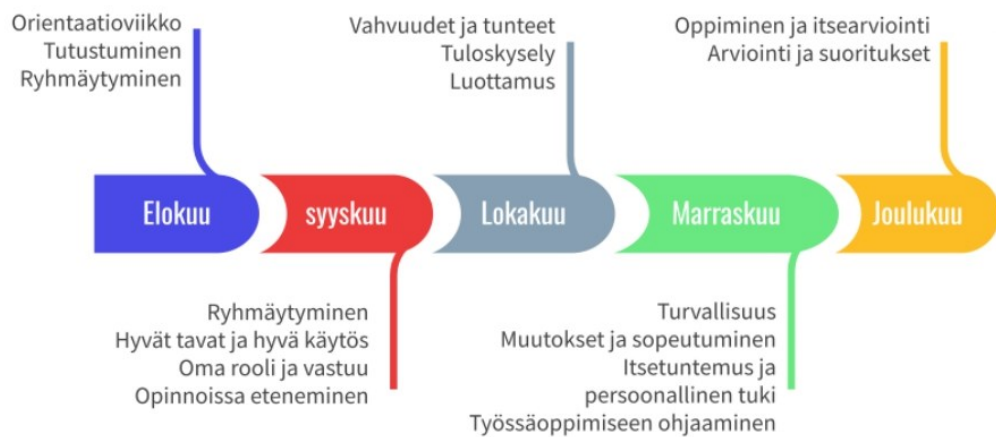
Jokaiselle opetustuokiolle on jaettu omat tehtävät ja tavoitteet. Opetustuokiot ovat kaikille yhteisiä tai ohjaustuntikohtaisia. Materiaali ja menetelmät kohdassa on tuotettu valmiita materiaaleja. Lisäideoita ohjaustuntien suunnitteluun saat -merkin viereen avautuvista linkeistä.

Ohjaajan merkitys ryhmäohjauksen kannattelijana on merkittävä. Leena Ståhlbergin kiteyttää ohjaajan roolin oivallisesti:

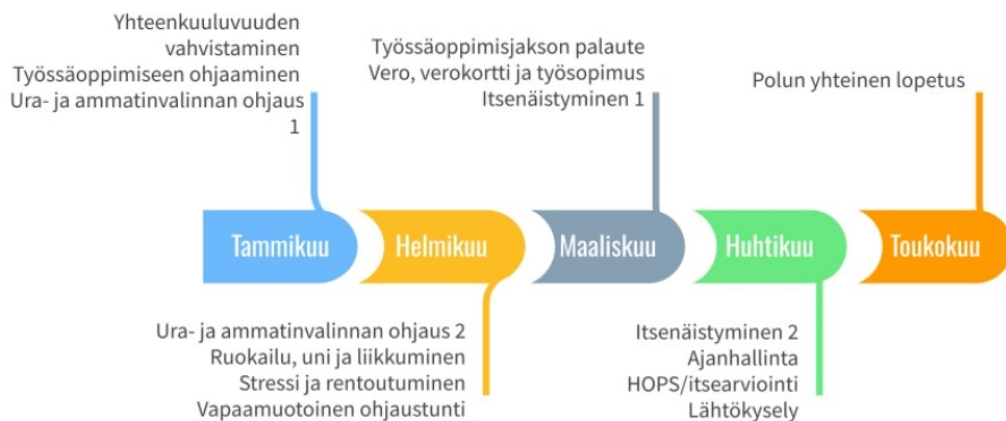
“Ryhmäohjauksessa keskeistä on ryhmäläisten omien ajatusten esille tuominen, kokemusten jakaminen ja vertaistuki. Ratkaisevaa on ennen kaikkea ohjaajan aktiivinen rooli ryhmätoiminnan eteenpäin viejänä ja ryhmäprosessin kannattelijana” (Ståhlberg 2019, 17.)

Vuosikello

Syksy

Kevät

SYKSY

Opiston käytänteet

Kesto: 1,5h

Orientaatioviikko

Kaikille opiskelijoille yhteisesti

Tehtävä:

- Matkalla valovuoteen oppaan kertaamista.
- Opiston käytänteisiin tutustuminen.
- Soluasunnon aikataulut ja soluelämä.
- Asuntolan kalustus ja sisustus.
- Hyvät tavat ja ystävällinen käytös muita kohtaan.
- Oman tilan tarve ja vierailut vain yhteisissä tiloissa.

Tavoite:

- Opiston käytänteet tulevat tutuiksi.
- Sisäoppilaitoselämän toimintaperiaatteet tulevat tutuiksi.
- Kerrotaan asioista, jotta nuori osaa toimia opistoympäristössä.
- Hyvien käytöstapojen opettaminen.

Materiaali:

■ Matkalla valovuoteen 2024-2025.pdf

Tutustuminen ja pelisäännöt

Kesto: 2h

Orientaatioviikko

Tehtävä:

- Tutustumista oman polun opiskelijoiden kanssa & ryhmäyttämistä.
- Opintopolun pelisääntöjen luominen.

Tavoite:

- Ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opiskelijana ja yhteisön jäsenenä.
- Ryhmähengen luominen.
- Tutustumista toisiin ja luodaan tunne siitä, mihin kuuluu.
- Tuodaan avoimesti esille mitä halutaan ja sitoutuminen pelisääntöihin.

Menetelmät:

- Voidaan käyttää askartelumenetelmää, jossa tehdään fyysinen tuotos esim. pelisäännöistä, jotka kaikki allekirjoittavat. Voi laittaa kotiluokan seinälle. ks. ryhmän sääntöjen luominen Ryhmäilmiö s. 28 Pelisäännöt lihakset.PNG

Suuntaa ryhmäohjaukseen s. 9
ryhmäytymisharjoituksia s. 10-12

 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Ryhmätapaamisen sisältö ja aloitus s. 18, 20

Ryhmäsääntöjen luominen s. 28

 Ryhmailmio opas.pdf

Opistosuunnistus

Kesto: 2h

Orientaatioviikko

Kaikille opiskelijoille yhteisesti

Tehtävä:

- Opiskelijat kiertävät pienissä porukoissa opistolla ja heille kerrotaan opiston käytänteistä.

Tavoite:

- Tietoisuus toimintaympäristöstä.
- Tutustuminen opiston fyysiseen ympäristöön: yhteiset tilat ja asunto sekä opiston lähiympäristöön.
- Opiston arvojen, toimintamallien ja omaisuuden kunnioittaminen.

Erillinen materiaali jaetaan ennen opistosuunnistusta.

Orientaatioviikko tutustuminen

Kesto: 2h

Orientaatioviikko

Tehtävä:

- Mitä kuuluu, mikä fiilis?
- Mikä on ohjaustuntien tavoitteet ja tarkoitus. Kuuntelen toista, kerron omista kuulumisista.
- Ryhmyttämistä.
- Mietitään miten esittäydytään muille.
- Annetaan kotitehtäväksi täyttää tulevana vapaaviikonloppuna henkilökohtaista HOPSia.

Tavoite:

- Kokemus, että opintopolun ohjaaja huolehtii.
- Ryhmähengen luominen.
- Tutustumista toisiin ja luodaan tunne siitä, mihin kuuluu.
- Esittäytymisellä saadaan muut polut toisille tutuiksi.
- Opitaan esittäytymään ja esiintymään muiden edessä.

Lue ohjauksen polulla oppaan otsikko "Ohjaustunnit"
Pedagogisia ratkaisuja luokkatyön tueksi s. 58
Tunnekierto s. 14 tai Fiilisjana s. 11

 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Erilaisia ryhmätyöharjoituksia

 Ryhmyttamisopas.pdf

Ryhmäytyminen

Kesto: 1h

Syyskuu vko 36

Tehtävä:

- Ryhmäyttämistä oman polun keinoin.
- Vahvuuksien läpikäyminen. Mikä on oma vahvuus tällä polulla ja tässä ryhmässä?
- Löytyykö ryhmästä joku yhteinen vahvuus?

Tavoite:

- Opitaan ryhmätoimintaa, tutustutaan ryhmän jäseniin ja luodaan ryhmähenkeä.
- Tuetaan itsetuntemuksen kehittämisessä.

Lista asioista, joista voit kehua vaikka ei olisi syytäkään s. 22-23

Ryhmäyttämisharjoituksia

📄 Ryhmailmio opas.pdf

📄 Ryhmayttamisopas.pdf

📄 Harjoitupankki.pdf

Hyvät tavat ja hyvä käytös

Kesto: 1h
Syyskuu, vko 37

Tehtävä:

- Muistutetaan opiston järjestyssäännöistä ja hyvistä tavoista. Käydään läpi seuraamukset yms.
- Keskustellaan opiston järjestyssäännöistä, opiskelijat voivat kysyä, kommentoida ja kertoa kokemuksia.
- Puhutaan opiston omaisuuden kunnioittamisesta. (Rikkoontumiset.)
- Poissaoloista puhuminen.

Tavoite:

- Ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opiskelijana.
- Ymmärtää opiston järjestyssäännöt. Niiden perusteet ja pystyy sitoutumaan niihin.
- Osaa käydä rakentavaa keskustelua aiheesta riippumatta.

Välineet:

- Järjestyssäännöt, seuraamusmenettelyt.
- Opintojen pitää edetä. Kun päättää lähteä ja tulee aamulla mukaan, nii koko päivän on parempi fiilis.
- Opistossa oma oleminen pysyy mielekkäänä, kun hoitaa tehtävänsä ja tunnit. Tekee mielelle hyvää.

Tervehtiminen, tervehtimistavat s. 14
Sosiaalisten taitojen kehittäminen s. 13

■ Ryhmailmio opas.pdf

■ Asuntolan järjestyssäännöt.pdf

■ Järjestyssäännöt.pdf

■ Järjestyssääntöjen seuraamusmenettely.pdf

Työpaja, oma rooli ja vastuu

Kesto: 1h

Syyskuu, vko 38

Tehtävä:

- Miten työskennellään? Toimintaa ja raameja.
- Miten on lähtenyt käyntiin? Onko korjausliikkeiden tarvetta?
- Miten jatketaan? Mitä voitais huomioida ryhmän toiminnassa jatkossa?
- Millaisia tavoitteita polulla on? Miten saavutan ne?
- Olenko edennyt polun tavoitteiden mukaisesti?

Tavoite:

- Havainnoida omaa toimintaansa ja muuttaa sitä tarvittaessa.
- Seurata opintosuunnitelman toteutumista yhdessä oman opettajan kanssa.
- Ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa.
- Osaa ottaa vastuuta omasta toiminnasta ryhmässä esim yhteisestä siivouksesta.

Vireyteni arjessa s. 29

📄 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Poissaolokäytännöt opistossa s. 7

📄 opiskeluhuoltosuunnitelma 12.6.2023.pdf

Opinnoissa eteneminen

Kesto: 1h

Syyskuu, vko 39

Tehtävä:

- Onko suunnitelmat selvillä, miten edetään opinnoissa?
- Onko jotain epäselvää? Mikä opiskelussa tuntuu hankalalta?
- Mikä sujuu helposti? Mikä aiheuttaa sen, että tuntuu, ettei jaksaisi osallistua? Miksi?
- Mitä itse voisi tehdä, että opiskelussa etenisi?
- Millaisia vinkkejä, jos on “tyhjä taulu” -syndrooma.

Tavoite:

- Seurata opintosuunnitelman toteutumista yhdessä oman opettajan kanssa.
- Ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opintojensa suunnittelussa ja toteuttamisessa.
- Suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään.
- Opiskelija löytää oman tapansa opiskella ja vahvistuisi.

Opiskelutaidot s. 19-21

 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

 Opintopisteiden kertyminen ja arviointi 2024–2025

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/oppimistyylit>

Vahvuudet ja tunteet

Kesto: 1h

Lokakuu, vko 40

Tehtävä:

- Vahvuuksista tai tunteista keskustelua ja niiden työstämistä.
- Rehellisyys

Tavoite:

- Tunnistaa omia vahvuuksiaan, itselleen sopivia opiskelutapoja.
- Joidenkin tunteiden ja hyvien käyttäytymismallien ymmärtäminen.
- Itsetuntemuksen lisääminen.

Välineet:

- Vahvuuksista ja tunteista voi siirtää keskustelua toiseenkin aikaan.
- Tärkeää tässä vaiheessa tärkeää palata rehellisyyteen jne.

Vahvuudet s. 33

 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Tunneharjoituksia s. 28-30

 Harjoitupankki.pdf

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/mina-opiskelijana>

[Tunneharjoituksia](#) esim. Toivon hyvää -harjoitus 7-9 lk.

Tulokysely

Kesto: 1h

Lokakuu, vko 41

Tehtävä:

- Tulokyselyn läpikäyminen ennen täyttämistä, jotta saataisiin selkeämpää palautetta.
- Peilataan toimintaa omiin pelisääntöihin, miten ollaan onnistuttu ryhmänä ja yksilöinä.
- Miten opinnot ovat edenneet?

Tavoite:

- Palautetta, pystytään suuntaamaan toimintaa.
- Opiskelijat pysähtyvät miettimään asioita. Voi vaikuttaa.
- Itsetuntemuksen lisääminen. Sitoutuminen ja vastuunotto omista opinnoista.

Tulokysely (jaetaan erikseen)

Ryhmä pelisääntöjen kertaaminen s. 82

 Ryhmailmio opas.pdf

Luottamus

Kesto: 2h

Lokakuu, vko 43

Kaikille opiskelijoille yhteisesti

Tehtävä:

- Ryhmäyttämistä yhdessä koko porukalla.
- Teemana luottamus.

Tavoite:

- Lomalta opistoarkeen paluun helpottaminen, jännityksen purkaminen.
- Tutustuminen ja ryhmäytymisen vahvistaminen.
- Hyvän ilmapiirin luominen.

Erillinen ohjelma

Turvallisuus

Kesto: 1h

Marraskuu, vko 45

Tehtävä:

- Yhteisen/henkilökohtaisen/toisten omaisuuden kunnioittaminen.
- Turvallisuus opistossa; mikä luo turvallisuutta, mikä tuo turvattomuutta?

Tavoite:

- Opiskelija oppii hyviä tapoja elää ja asua yhdessä toisten kanssa.
- Oppii, mikä luo turvallisuutta ja mikä turvattomuutta opistossa?
- Mitä tarkoittaa psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus?

Turvallisuuden osa-alueita esim. tehdään ryhmätehtävä, jokainen ryhmä esittelee turvallisuuden osa-alueen

<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/kasvatuksen-ja-koulutuksen-turvallisuus>

Kiusaaminen, kaveruus ja ystävyys s. 66-67

Vertaistuki s. 46

 Ryhmailmio opas.pdf

Muutokset ja sopeutuminen

Kesto: 1h

Marraskuu, vko 46

Tehtävä:

- Elämään liittyvien muutosten kohtaaminen opistovuoden aikana.
- Kotoa pois muuttaminen, opistoelämään sopeutuminen, soluasuminen.
- Kaveriporukoiden muuttuminen.
- Kohti aikuisuutta.

Tavoite:

- Opiskelija oppii, että muutokset ovat osa elämää.
- Opiskelija oppii ottamaan huomioon erilaisuutta ja erilaisia tapoja mm. asumisessa.
- Opiskelija oppii toisilta erilaisia tapoja selviytyä muutoksesta.

esim. omille siiville s. 132 soveltaen

 Omille siiville s. 134.pdf

 Pienryhmä ohjaajan opas, harjoituksia

Itsetuntemus ja persoonallinen tuki

Kesto: 1h

Marraskuu, vko 47

Tehtävä:

- Itsetuntemuksen kehittyminen ja persoonallinen tuki.
- Positiivisen palautteen antaminen.
- Hyvät tavat ja niiden merkitys.
- Omien vahvuuksien löytäminen.
- Ajankäytön hallinta.

Tavoite:

- Opiskelija oppii tuntemaan itseään, omia ja muiden vahvuuksia ja kehityskohteita.
- Opiskelija oppii suunnittelemaan ja aikatauluttamaan omaa työskentelyään.

Palautepostia toisille s. 38

■ Harjoitupankki.pdf

Itsetuntemusharjoituksia s. 24-27

■ Harjoitupankki.pdf

Omat vahvuudet teema 2 s. 12-14

■ Opettajan työkirja.pdf

Omat vahvuudet teema 2 s. 7-17

■ Työkirja oppilaille.pdf

■ Oppilaan työvihko.pdf

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/itsetuntemus>

<https://www.opopassi.com/millainenminaolen>

Työssäoppimiseen ohjaaminen

Kesto: 1h
marraskuu, vko 48

Tehtävä:

- Työssäoppimiseen ohjaaminen.
- Orientoituminen TOP-jaksoon.
- TOP-jakson tavoitteet ja hakuohjeet.

Tavoite:

- Opiskelija tietää työelämäjakson tavoitteet ja tarkoituksen.
- Opiskelija tietää miten TOP-paikka haetaan ja miten TOP-sopimus tehdään.
- Käyttäytyminen työelämän pelisääntöjen mukaan.

Menetelmät:

- Konkreettinen harjoittelu työpaikan hakemista varten esim. pienryhmissä.
- Omien tavoitteiden asettelu.
- Keskusteleminen.

Teema 4 työnantajan kontaktoiminen/ työhaastattelu s. 18

📄 Opettajan työkirja.pdf

Teema 4 työnhakuun s. 16-20

📄 Työkirja oppilaille.pdf

📄 Oppilaan työvihko.pdf

📄 Työssäoppimisen tiedote huoltajalle ja opiskelijalle.pdf

📄 Työssäoppimisen ohje 2023 opiskelijalle.pdf

📄 Työssäoppimisen tiedote työnantajalle 2023.pdf

📄 Työssäoppimisen sopimus.pdf

Oppiminen ja itsearviointi

Kesto: 1h

Joulukuu, vko 49

Tehtävä:

- Oppiminen opistossa ja itsearviointi.
- Valtakunnallinen opetussuunnitelma.

Tavoite:

- Opiskelija oppii kantamaan vastuuta osallistumisestaan ja oppimisestaan.

Itsearviointilomake

Teema 2 Kavereiden/omat vahvuudet s. 13

📄 Opettajan työkirja.pdf

📄 Työkirja oppilaille.pdf

📄 Oppilaan työvihko.pdf

Arviointi ja suoritukset

Kesto: 1h

Joulukuu, vko 50

Tehtävä:

- Arviointi opistossa, syksyn opintojen arviointi ja suoritukset
- Valtakunnalliset (vähintään 8 op) Polkuopinnot (vähintään 7 op) ja valinnaiset (vähintään 6 op)
- Olokysely

Tavoite:

- Opiskelija ja polkuohjaaja tietää jokaisen opiskelijan opintojen tilanteen. Missä mennään?
- Opiskelija oppii kantamaan vastuuta osallistumisestaan
- Opiskelija oppii kantamaan vastuuta oppimisestaan

Menetelmät:

Poissaolojen vaikutus suoritettuihin opintoihin
Kansanopistotodistukseen vaadittavat 53 op
[Opetussuunnitelma eperusteet](#)

 Opintopisteiden kertyminen ja arviointi 2024–2025
Olokysely

KEVÄT

Yhteenkuuluvuuden vahvistaminen

Kesto: 2h

Tammikuu, vko 2-3

Kaikille opiskelijoille yhteisesti

Tehtävä:

- Ryhmäyttäminen.

Tavoite:

- omalta paluun helpottamiseksi, jännityksen purkaminen ja helpottaa opistoarkeen paluuta.
- Tutustuminen ja ryhmäyttämisen vahvistaminen.
- Hyvän ilmapiirin luominen.

Erillinen ohjelma

Työssäoppimiseen ohjaaminen

Kesto: 1h

Tammikuu, vko 4

Tehtävä:

- TOP-asioihin palaaminen.
- Tehdään harjoituksia.
- Jos jollakin ei ole vielä TOP-paikkaa, ohjataan/autetaan henkilökohtaisesti.

Tavoite:

- Opiskelija tietää työelämäjakson tavoitteet ja tarkoituksen.
- Opiskelija tietää miten TOP-paikka haetaan ja miten TOP-sopimus tehdään.
- Käyttäytyminen työelämän pelisääntöjen mukaan.

Teema 4

📄 Opettajan työkirja.pdf

Teema 4

📄 Työkirja oppilaille.pdf

📄 Työssäoppimisen tiedote huoltajalle ja opiskelijalle.pdf

📄 Oppilaan työvihko.pdf

📄 Työssäoppimisen ohje 2023 opiskelijalle.pdf

📄 Työssäoppimisen tiedote työnantajalle 2023.pdf

📄 Työssäoppimisen sopimus.pdf

Ura- ja ammatinvalinnanohjaus 1

Kesto: 1h

Tammikuu, vko 5

Tehtävä:

- Ura- ja ammatinvalinnan ohjaus.

Tavoite:

- Opiskelija oppii etsimään tietoa ohjatusti.
- Opiskelija vahvistaa itsetuntemustaan.
- Opiskelija pohtii omaa ammatinvalintaa ja saa tietoa erilaisista ammateista ja uravalinnoista.

Menetelmät:

- Esim. Jokainen etsii internetistä ja listaa 5 kiinnostavaa hakukohdetta ja esittelee ne muille / näyttää opelle. Moni tarvitsee tähän paljon opettajan selkeää ohjausta koko tunnin ajan.

■ Duunikone ja työvoimahallinnon ammatinvalintatesti s. 115.pdf

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/vahvuudet>

<https://www.opopassi.com/mikaolisiammattini>

Ura- ja ammatinvalinnanohjaus 2

Kesto: 1h

Helmikuu, vko 6

Tehtävä:

- Ura- ja ammatinvalinnan ohjaus.
- Te-palveluiden hyödyntäminen, unelmien työpaikan hakeminen, työnhakijaksi ilmoittautuminen.

Tavoite:

- Keskeiset te-palvelut ja työnhaku tulevat tutuksi.

Menetelmät:

- Unelmien työpaikan hakeminen. Hakemuksen esittely muille. Mitä vaatisi, että voisin joskus saada tällaisen työpaikan (opinnot, työkokemus jne.)?

📁 Pienryhmä ohjaajan opas, harjoituksia

📄 Opettajan työkirja.pdf

📄 Oppilaan työvihko.pdf

📄 Työkirja oppilaille.pdf

<https://www.opopassi.com/tyoelama> esim. osio 1 ja 2 pareittain

Ruokailu, uni ja liikkuminen

Kesto: 1h

Helmikuu, vko 7

Tehtävä

- Unen, syömisen ja liikunnan vaikutus hyvinvointiin.

Tavoite:

- Opiskelija saa tietoa perusasioiden, kuten syömisen, unen sekä liikkumisen vaikutuksista mielialaan ja jaksamiseen.
- Opiskelija tuntee mistä hyvä arki koostuu.

Menetelmät:

Esim. Voidaan toteuttaa esim. pienenä ryhmätehtävänä/haastetehtävänä, jossa kannustetaan opiskelijoita leikkimieliseen kilpailuun, joka tukee unen ja hyvinvoinnin tavoitteita ja opiskelijoiden jaksamista.

Hyvän arjen perusta s. 23-32

📄 Ole oman elamasitahti.pdf

Päivän rytmitys s. 75

📄 Ryhmailmio opas.pdf

<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mielenterveys-ja-arjen-taidot/>

<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mielenterveys-ja-arjen-taidot/mielenterveyden-kasi-kuvaa-mielen-hyvinvointiin-vaikuttavia-arjen-valintoja/>

Stressi, ajanhallinta ja rentoutuminen

Kesto: 1h
Helmikuu, vko 8

Tehtävä:

- Opiskelija saa tietoa erilaisista rentoutumiskeinoista ja oppii miten stressiä voidaan välttää.
- Olennaiseen keskittyminen.
- Opitaan miten opiskelijat voivat tukea toisiaan.

Tavoite:

- Opiskelija oppii erottamaan hyvän ja pahan stressin toisistaan.
- Opiskelija saa tietoa erilaisista stressinhallintakeinoista.
- Opiskelija oppii lisää erilaisia rentoutumiskeinoja.

Hyvinvointi s. 22-24

■ Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Stressi, ajanhallinta ja rentoutuminen 41-49

■ Ole oman elamasitahti.pdf

<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/harjoitukset/>

Vapaamuotoinen ohjaustunti

Kesto: 1h

Helmikuu, vko 9

Tehtävä:

- Opettaja suunnittelee ryhmälle sopivan tunnin, joka tukee opetussuunnitelmasta nousevia tavoitteita ja ajankohtaisia asioita. Mitä juuri tämä ryhmä tarvitsee tällä hetkellä?

Tavoite:

- Vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuutta.
- Vahvistaa opiskelijan sisäisiä taitoja.

Menetelmät:

- Opettaja valitsee ryhmälleen sopivan menetelmän.
- Oma materiaali tai tämän oppaan materiaali.

Esim. vastuullisuus ja sosiaalisesti kestävä toiminta s.30

■ Suuntaa Lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Työssäoppimisjakson kokemukset ja palaute

Kesto: 1h

Maaliskuu, vko 12

Tehtävä:

- Työssäoppimisjakson kokemukset ja palaute.

Tavoite:

- Reflektoidaan opittua ja opitaan muiden kokemuksista.
- Pyritään luomaan myönteinen käsitys tulevaa työelämää kohtaan.

Menetelmät:

- Esim. Piiri. Puheenvuoroesine kiertää. Käydään kysymys kerrallaan ja jokainen vastaa vuorollaan yhteen kysymykseen. Käydään koko ryhmä läpi ennen kuin siirrytään seuraavaan kysymykseen. Opettaja kannustaa ja täydentää tarvittaessa. Kysymykset esim. 1. Kerro hetki, jossa onnistuit TOP- viikolla. Mitä vahvuuksiasi käytit siinä hetkessä? 2. Kerro hetki, jossa meni pieleen ja miten selvisit siitä. Mitä vahvuuksia käytit tilanteessa selviämiseen? 3. Mitä oivalsit työelämästä ja itsestäsi viikon aikana?

Työssäoppimisen ohje 2023 opiskelijalle

Vero, verokortti & työsopimus

Kesto: 1h

Maaliskuu, vko 12

Tehtävä:

- Verot ja verokortti, työsopimus.

Tavoite:

- Opettaa nuorta hahmottamaan ensimmäiseen työpaikkaan liittyvät veroasiat sekä turvallisen työnantajan tunto-merkit.
- Ymmärtää, että kirjallinen työsopimus on sekä työntekijän että työnantajan etu, sillä siitä voidaan tarvittaessa tarkistaa mitä työn tekemisestä ja työsuhteen ehdoista on sovittu.

Tehtäväpaketti 1: ensimmäinen työpaikka ja veroasiat - Verokampus
<https://www.verokampus.fi/ensimmainen-tyo/>
<https://tyoelamaan.fi/tyon-aloitus/tyosopimus/>

Itsenäistytminen 1 & 2

Kesto: 2h

Maaliskuu, vko 13

Huhtikuu, vko 14

Tehtävä:

- Asunnon vuokraaminen ja siihen liittyvät sopimukset.
- Omaan asuntoon muuttaminen, laskujen maksaminen ja tukien hakeminen.
- opiskelijakortti -- avun pyytämisen taito.

Tavoite:

- Opiskelija saa valmiuksia itsenäiseen elämään

Suuntaa tulevaisuudelle s. 42

■ Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

Arjen hallinta, omien raha asioiden hoitaminen s.74

■ Ryhmailmio opas.pdf

<https://nal.fi/asumisen-abc/>

<https://www.kela.fi/opiskelijat-pikaopas>

<https://mieli.fi/wp-content/uploads/2021/07/turvaverkkoni.pdf>

Ajanhallinta

Kesto: 1h

Huhtikuu, vko 15

Tehtävä:

- Projektien loppuunsaattaminen, ajanhallinta ja kalenterointi.

Tavoite:

- Opiskelija oppii välineitä hallita ajankäyttöään ja tehtäviään. Itsetuntemus: mikä toimisi itselle?
- Opiskelija saa tietoa ajanhallinnan merkityksestä arjessa.

Menetelmät:

Keskustelua kalenteroinnista, palauttavien tehtävien listaaminen, muistutukset ja oma tapa toimia. Kokemusten ja vinkkien jakamista.

Ajanhallinta s. 17-18

 Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen.pdf

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/5.2-ajankaytto-ja-aikaansaaminen>

HOPS/itsearviointi

Kesto: 1h

Huhtikuu, vk 17

Tehtävä:

- Kolmas HOPS-keskustelu: Päättökeskustelu opintopolunohjaajan kanssa/henkilökohtaisen kehittymisen arviointi.
- Muille polun itsenäistä työskentelyä polulle sopivalla tavalla. / tai hopsit vain opettajan tuntien ulkopuolella.

Tavoite:

- Kootaan vuosi: opiskelija itsearvioi omaa kehittymistään ja saa palautetta vuodesta.

Menetelmät:

Vartin ohjauskeskustelu vuorotellen kunkin opiskelijan kanssa. Tukikysymyksiä esim. Mitä kuuluu? Mitä sulla tarkoittaa, että "kuuluu hyvää"? Miten menee kotona? Miten mennyt solussa? Oletko saanut kavereita iloon ja suruun? Miten mennyt opinnoissa, mitä olet oppinut vuoden aikana polun opinnoissa ja eri valinnoissa? Mikä olet oivaltanut itsestäsi tämän vuoden aikana? Mitä suunnitelmia kesälle? Mitä ajatuksia tulevasta syksystä ja uusista opinnoista? & Anna nuorelle palautetta ja kiitosta vuodesta.

Keskustelu käydään samalla Wilman HOPS-lomaketta läpikäyden. Samalla katsotaan Wilman merkinnät.

Lähtökysely

Kesto: 1 h

Huhtikuu, vk 18

Tehtävä:

- Kootaan vuosi yhdessä, lähtökysely.

Tavoite:

- Päätetään ryhmä myönteiseen ilmapiiiriin.
- Oman oppimisen reflektointi.

Menetelmät:

Menetelmä

Piiri. Puheenvuoroesine kiertää. Käydään kysymys kerrallaan ja jokainen vastaa vuorollaan yhteen kysymykseen. Käydään koko ryhmä läpi ennenkuin siirrytään seuraavaan kysymykseen. Myös opettaja voi vastata yhtenä muiden joukossa.

Kysymykset esimerkiksi:

1. Mitä olet oppinut tai oivaltanut vuoden aikana polun opinnoissa? / Missä oot ylittänyt itsesi vuoden aikana -- mitä et olisi osannut tai uskaltanut vuosi sitten?
2. Kerro jokin hyvä hetki, mitä olemme polkuna kokeneet! 3. Sano jotain hyvää polkutorukalle nyt kun lähdetään eri suuntiin.

Erillinen lähtökysely

Ryhmän päättäminen 45-48

■ Harjoitupankki.pdf

Lähteet

Harjoituspankki 2018. Nuorten akatemia. Viitattu 7.7.2024

<https://www.mahis.info/wp-content/uploads/2018/03/HARJOITUSPANKKI.pdf>

Kela 2024. Pikaopas opintoetuuksiin. Viitattu 18.6.2024

<https://www.kela.fi/opiskelijat-pikaopas>

Luokanohjaajan käsikirja 2007. Opetushallitus. Oppilaan ja opinto-ohjauksen kehittämishanke 2003-2007. Viitattu 15.7.2024.

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Luokanohjaajan%20k%C3%A4sikirja.pdf>

Mielenterveyden käsi 2024. Suomen mielenterveys ry. Viitattu 16.6.2024.

<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mielenterveys-ja-arjen-aidot/mielenterveyden-kasi-kuvaa-mielen-hyvinvointiin-vaikuttavia-arjen-valintoja/>

Nuorisoasuntoliitto ry 2024. Asumisen abc. Viitattu 18.6.2024

<https://nal.fi/asumisen-abc/>

Oma työ 2024. Nuorten yrittäjyys ja talous. Viitattu 14.7.2024.

<https://nuortennyt.fi/palvelu/oma-tyo/>

Ole oman elämäsi tähti. Nyyti ry 2016. Opiskelijan opas elämäntaidoista. Viitattu 18.6.2024.

<https://www.nyyti.fi/wp-content/uploads/2016/08/Ole-oman-elamasi-tahti.pdf>

Opetushallitus 2024. Eperusteet vapaa sivistystyö. Viitattu 12.6.2024.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/vapaasivistystyo>

Opetushallitus 2024. Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus. Viitattu 15.7.2024.

<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/kasvatuksen-ja-koulutuksen-turvallisuus>

Opetushallitus 2024. Tietoisuusharjoitteita lapsille, nuorille ja aikuisille. Viitattu 14.6.2024

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoisuustaitoharjoitteita-lapsille-nuorille-ja-aikuisille>

Opinvoimala. Ajankäyttö ja aikaansaaminen. Viitattu 16.6.2024.

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/5.2-ajankaytto-ja-aikaansaaminen>

Opinvoimala 2024. Minä opiskelijana. Viitattu 16.6.2024.

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/mina-opiskelijana>

Opinvoimala 2024. Onko oppimistyytlejä olemassa?. Viitattu 13.6.2024

<https://www.opinvoimala.fi/sivu/oppimistyylyt>

Liite 5 36(36). Ohjauksen polulla – opas polkuohjaajalle

36

Opiskeluhuoltosuunnitelma. Ranuan kristillinen kansanopisto 2023. Viitattu 20.6.2024.

<https://drive.google.com/file/d/1LZy3dBaTFC-82w1578NfhgcE6vUvUFB8/view>

Ryhmäilmiö 2015. Ryhmänohjaajan käsikirja. Toinen, täydennetty painos. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/06/Ryhmailmio_opas_verkko.pdf

Ryhmäyttämisoapas 2018. Euroopan sosiaalirahasto. Euroopan Unioni.

<https://ameo.fi/wp-content/uploads/2018/02/Ryhmayttamisopas.pdf>

Ståhlberg, L. 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suomen mielenterveys ry 2024. Arjen mielen hyvinvoinnit taidot. Viitattu 16.6.2024.

<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mielenterveys-ja-arjen-taidot/>

Turvaverkkoni 2024. Suomen mielenterveys ry 2024 Viitattu 16.6.2024.

<https://mieli.fi/wp-content/uploads/2021/07/turvaverkkoni.pdf>

Suuntaa lukion ryhmäohjaukseen 2023. Ryhmäohjauksen teemat ja harjoitukset. Suunta hanke. Viitattu 7.10.2024.

<https://static.eeventti.fi/1/pages/5871fc702648964ea5a90d739a2ce859.pdf>

Työelämään.fi 2024. Työsopimus. Viitattu 18.6.2024

<https://tyoelamaan.fi/tyon-aloitus/tyosopimus/>